

T.C

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

**ERGENLERİN CİNSEL EĞİTİME YÖNELİK TUTUMLARI VE KENDİNİ
GİZLEME DURUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GULNARA MUKHTAROVA

BURSA

2020

T.C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

**ERGENLERİN CİNSEL EĞİTİME YÖNELİK TUTUMLARI VE KENDİNİ
GİZLEME DURUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gulnara MUKHTAROVA

Danışman

Prof. Dr. Figen AKÇA

BURSA

2020

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim.

Gulnara MUKHTAROVA

9\03\2020

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 18/02/2020

Tez Başlığı / Konusu: ERGENLERİN CİNSEL EĞİTİME YÖNELİK TUTUMLARI ve KENDİNİ GİZLEME DURUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşa toplam 98 sayfalık kısmına ilişkin, 18/02/2020 tarihinde şahsım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programında (Turnitin)* aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 18 'tir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç/dahil
- 3- 5 kelimededen daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygular Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhan bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kab ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza
18/02/2020

Adı Soyadı: Gulnara Mukhtarova
Öğrenci No: 801733009
Anabilim Dalı: Eğitim Bilimleri
Programı: Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Statüsü: Y.Lisans Doktora

Danışman
(Adı, Soyad, Tarih)

Prof. Dr. Figen Akça
18.02.2020

* Turnitin programına Bursa Uludağ Üniversitesi Kütüphane web sayfasından ulaşılabilir.

YÖNERGEYE UYGUNLUK ONAYI

“Ergenlerin Cinsel Eğitime Yönelik Tutumları ve Kendini Gizleme Durumları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi” adlı Yüksek Lisans Tezi Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Gulnara MUKHTAROVA

Danışman

Prof. Dr. Figen AKÇA

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Başkanı

Prof. Dr. Sedat YÜKSEL

T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı 'nda 801733009 numara ile kayıtlı Gulnara MUKHTAROVA 'nın hazırladığı “ Ergenlerin Cinsel Eğitime Yönelik Tutumları ve Kendini Gizleme Durumları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi” Konulu Yüksek Lisans Tezi çalışması ile ilgili tez savunma sınavı, 9/03/2020 günü 13.00-14.30 saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin/çalışmasının **(başarılı/başarısız)** olduğuna **(oybirliği/oy çokluğu)** ile karar verilmiştir.

Üye (Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu Üye Başkanı)

Prof. Dr. Figen AKÇA

Bursa Uludağ Üniversitesi

Üye

Dr. Öğr. Üyesi. Ezgi ÖZEKE KOCABAŞ

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi

Üye

Dr. Öğr. Üyesi. Asuman YÜKSEL

Bursa Uludağ Üniversitesi

Önsöz

Araştırmam boyunca beni yönlendiren ve motive ederek daha azimle çalışmamı sağlayan değerli tez danışman hocam Prof.Dr. Figen AKÇA' ya teşekkür ediyorum.

Bu zorlu süreçte benden bilgisini ve deneyimlerini eksik etmeyen, her yorulduğumda beni tüm içtenliği ile motive eden, destek olan ve yanımda olan sevgili ve değerli arkadaşım ve meslektaşım Hazel Duru' ya teşekkürü borç bilirim.

Her zaman yanımda olduklarını hissettiren, varlıklarıyla bana güç veren, beni değerli kılan, her yorulduğumda destek ve dualarını esirgemeyen aileme ve çok değerli arkadaşlarıma içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Gulnara MUKHTAROVA

Özet

Yazar	:Gulnara MUKHTAROVA
Üniversite	:Bursa Uludağ Üniversitesi
Ana Bilim Dalı	:Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Bilim Dalı	:Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı
Tezin Niteliği	:Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı	:XIII+82
Mezuniyet Tarihi	:09/03/2020
Tez	:Ergenlerin Cinsel Eğitime Yönelik Tutumları ve Kendini Gizleme Durumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
Danışmanı	:Prof. Dr. Figen AKÇA

ERGENLERİN CİNSEL EĞİTİME YÖNELİK TUTUMLARI VE KENDİNİ GİZLEME DURUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ

Bu çalışmada lise öğrencilerinin cinsel eğitime yönelik tutum ve kendini gizleme (self-concealment) durumları arasındaki ilişkiler incelenmektedir. Ayrıca cinsel eğitime yönelik tutum ve kendini gizleme durumlarının cinsiyete, okul türüne, sınıf düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır. Çalışma grubunu 2018-2019 eğitim öğretim yılında Bursa ilinde bulunan dört farklı lisede öğrenim görmekte olan 485 lise öğrencisi oluşturmuştur. Veriler Kişisel Bilgi Formu, Cinsel Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği ve Kendini Gizleme Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Araştırmada elde edilen veriler SPSS (22.0 versiyonu) kullanılarak çözümlenmiştir. Verilerin analizinde ilişkisiz örneklem için t testi, tek yönlü Varyans analizi (ANOVA), Pearson Momentler Çarpım Korelasyonu teknikleri kullanılmıştır. Cinsel eğitime yönelik tutum ölçeğinin cinsel eğitimin yararlarına ilişkin alt boyutunun cinsiyete göre anlamlı bir biçimde farklılaştığı tespit edilmiştir. Buna göre erkeklerin cinsel

eğitimin yararına ilişkin görüşlerinin kızların bu konudaki görüşlerinden daha yüksek olduğu görülmektedir. Okul türüne göre değerlendirildiğinde anadolu lisesi ğrencilerinin cinsel eğitime yönelik tutum ortalama puanlarının meslek ve teknik lisesi ğrencilerinin cinsel eğitime yönelik tutum ortalama puanlarından anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Sınıf düzeyine göre bakıldığında 9 ve 10. sınıf ğrencilerinin cinsel eğitime yönelik tutum ölçek puanlarının 11. sınıf öğrencilerine göre daha olumsuz olduğu tespit edilmiştir. Cinsel eğitime yönelik tutum leği ve alt boyutları ile kendini gizleme ölçek puanları arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Anahtar Szckler: Ergen, ergenlik dönemi, kendini gizleme, sır saklama.

Abstract

Author :Gulnara MUKHTAROVA
University :Bursa Uludag University
Field :Institute of Educational Sciences
Branch :Guidance and Psychological Counseling
Degree Awarded :Master
Number of Pages :XIII+ 82
Degree Date :09/03/2020
Thesis :The Investigation Regarding Connections Between Attitudes Towards Sexual of Education and Condition of Self-Concealment of Adolescents
Supervisor :Prof. Dr. Figen AKÇA

THE INVESTIGATION REGARDING CONNECTIONS BETWEEN ATTITUDES TOWARDS OF SEXUAL EDUCATION AND CONDITION OF SELF- CONCEALMENT OF ADOLESCENTS

In this study examines the relationship between high school students' attitudes toward sexual education and self-concealment situations. In addition, it was investigated whether attitudes toward sexual education and self-concealment differ according to gender, type of school and class level. The study group consisted of 485 high school students who studying four different high schools in Bursa in the 2018-2019 academic year. Data were collected using Personal Information Form, Attitude Scale Toward Sexual Education and Self-Concealment Scale. The datas obtained in the study were analyzed using SPSS version 22.0. Unrelated sample T-Test, one way analysis of variance, (ANOVA), Pearson Product Moment Correlation techniques were used data analysis. It has been determined that the sub-dimension of the attitude scale towards sexual education regarding the benefits of sexual

education differs significantly according to gender. According to this, it is seen that sexual education scores of boys are higher than girls' scores. When evaluated according to the school type, it was determined that the average scores of Anadolu high school students' attitude toward sexual education were significantly higher than the attitude average scores of vocational and technical high school students toward sexual education. When examined by grade level, it was determined that 9th and 10th grade students' attitude scale scores towards sexual education were more negative than 11th grade students. A positive and low-level relationship was found between the attitude scale and sub-dimensions of sexual education and self-concealment scale scores.

Keywords: Adolescent, keeping, puberty, self-concealment.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	i
YÖNERGEYE UYGUNLUK ONAYI.....	ii
Önsöz.....	iii
Özet	iv
Abstract	vi
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar LİSTESİ	xii
1. Bölüm	1
Giriş.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırma Soruları	4
1.4. Araştırmanın Önemi	4
1.5. Araştırmanın Varsayımları	6
1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	6
1.7. Tanımlar.....	7
2. Bölüm	8
Literatür	8
2.1. Ergenlik Dönemi ve Fiziksel, Psikolojik, Sosyal Gelişim Süreci	8
2.2. Cinsellik ve Cinsel Kimlik Gelişimi.....	10
2.3. Türkiye’ de Cinsel Sağlık Eğitimi	13
2.3.1. Yurt içinde cinsel eğitim ile ilgili yapılmış çalışmalar.	17
2.3.2. Yurt dışında cinsel eğitim ile ilgili yapılmış çalışmalar.	20

2.4. Cinsel Eğitim Kuramları.....	22
2.4.1. Cinsel gelişim kuramları.	24
2.5. Eriksonun Psikososyal Gelişim Kuramı	26
2.5.1. Aşamalı oluşum ilkesi.	27
2.5.2. Bölge (organ) işlev biçimi.....	27
2.5.3. Toplumsal işlev örüntüsü.	27
2.5.4. Sosyal kimlik.	27
2.6. Ergenlerde Kendini Gizleme Davranışı (Self- Concealment)	28
2.7. Ergenlerde yalnızlık ve sır saklama.....	30
2.7.1. Ergenlerde utangaçlık.	31
2.7.2. Ergenlerde kendini gizleme ile ilgili yurt içinde yapılmış çalışmalar.	32
2.7.3. Ergenlerde kendini gizleme ile ilgili yurt dışında yapılmış çalışmalar.....	34
3.Bölüm.....	36
Yöntem	36
3.1. Araştırmanın Modeli.....	36
3.2. Evren ve Örneklem.....	36
3.3. Veri Toplama Araçları.....	38
3.3.1. Kişisel bilgi formu.	38
3.3.2. Cinsel eğitime yönelik tutum ölçeği.	38
3.3.3. Kendini gizleme ölçeği.	38
3.4. Verilerin Toplanması ve Analizi	39
4. Bölüm	41
Bulgular.....	41
4.1. Ölçeklerden Alınan Puanlara İlişkin Normallik Analizi Sonuçları	41

4.2. Cinsel Eğitime Yönelik Tutum ve Kendini Gizleme Davranışı ile İlgili Betimsel İstatistikler	42
4.3. Cinsel Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği ile Kendini Gizleme Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre t-Testi Bulguları.....	43
4.4. Cinsel Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği Ortalama Puanlarının Okul Türüne Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları	44
4.5. Kendini Gizleme Ölçeği Ortalama Puanlarının Okul Türüne Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları	47
4.6. Kendini Gizleme Ölçeği Ortalama Puanlarının Sınıf Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları	48
4.7. Cinsel Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği Ortalama Puanlarının Sınıf Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları	49
5. Bölüm	52
Tartışma ve Yorum.....	52
5.1. Çalışma Grubunun Cinsel Eğitime Yönelik Tutumları ile Kendini Gizleme Durumları Ölçek Puanlarının Cinsiyete Göre Farklılaşp Farklılaşmamasına İlişkin Tartışma	52
5.2. Çalışma Grubunun Cinsiyete Yönelik Tutumları ile Kendini Gizleme Durumları Ölçek Puanlarının Okul Türüne Göre Farklılaşp Farklılaşmamasına İlişkin Tartışma	53
5.3. Çalışma Grubunun Cinsel Eğitime Yönelik Tutumları ile Kendini Gizleme Durumları Ölçek Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Farklılaşp Farklılaşmamasına İlişkin Tartışma ...	54
5.4. Çalışma Grubunun Cinsel Eğitime Yönelik Tutumları ile Kendini Gizleme Durumları Ölçek Puanlarının Korelasyon Analizine İlişkin Tartışma.....	55
6. Bölüm	57
Sonuçlar ve Öneriler.....	57
6.1. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	58

6.2. Uygulamacılara Yönelik Öneriler	59
Kaynakça	61
EKLER	78
EK 1: Araştırma İzin Formu	78
EK 2: Kişisel Bilgi Formu	79
EK 3: Cinsel Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği	80
EK 4: Kendini Gizleme Ölçeği	81
ÖZGEÇMİŞ	82

TABLULAR LİSTESİ

<i>Tablo</i>	<i>Sayfa No</i>
1. 4–6 Yaş Aralığı İlköğretim Döneminin Cinsel Eğitim Konuları	15
2. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Çeşitli Demografik Bilgileri	37
3. Cinsel Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği ve Alt Boyutları ile Kendini Gizleme Ortalama Puanlarına İlişkin Kolmogorov-Smirnov Normallik Testi Sonuçları	41
4. Cinsel Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği ve Alt Boyutları ile Kendini Gizleme Ortalama Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler	42
5. Cinsel Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği ve Alt Boyut Puanları ile Kendini Gizleme Ortalama Puanlarının Cinsiyete Göre Farklılaşmasına İlişkin Bağımsız Örneklem t- testi Sonuçları	44
6. Cinsel Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği ve Alt Boyutları Ortalama Puanlarının Okul Türüne Göre Farklılaşmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	45
7. Cinsel Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği Puanlarının Okul Türüne Göre Farklılaşmasına İlişkin Games-Howell Testi Sonuçları	46
8. Kendini Gizleme Ortalama Puanlarının Okul Türüne Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi Sonuçları	47
9. Kendini Gizleme Ortalama Puanlarının Sınıf Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi sonuçları.....	48
10. Cinsel Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği Ortalama Puanlarının Sınıf Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi Sonuçları	49
11. Cinsel Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği Ortalama Puanlarının Sınıf Değişkenine Göre Farklılaşmasına İlişkin Games Howell Testi Sonuçları	50
12. Cinsel Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği ve Alt Puanları ile Kendini Gizleme Ölçek Puanları Arasındaki Korelasyon Sonuçları.....	51

KISALTMALAR LİSTESİ

CEYTÖ	: Cinsel Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği
KGÖ	: Kendini Gizleme Ölçeği
ANOVA	: Analysis of Variance (Varyans Analizi)
SIECUS	: Sex Information and Education Council of United States (Amerika Cinsel Bilgi ve Eğitim Konseyi)
TAPV	: Türkiye Aile Sağlığı ve Planlanması Vakfı
SPSS	: Statistical Package for Social Science (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paketi)
CETAD	: Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği
UNICEF	: United National International Children's Emergency Fund (Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu)
AIDS	: Acquired Immune Deficiency Syndrome (Edinilmiş Bağışıklık Eksikliği Sendromu)
CSÜS	: Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı
WHO	: World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü)

1. Bölüm

Giriş

Bu bölümde problem durumu, araştırmanın amacı, araştırma soruları, araştırmanın önemi, varsayımlar, sınırlılıklar ve araştırma ile ilgili tanımlar yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

Ergenlik dönemi biyolojik, bedensel, zihinsel ve sosyal açıdan gelişme ve olgunlaşmanın yer aldığı çocukluktan erişkinliğe geçiş dönemidir. Ergenlik kavramı, tanımı, gruplandırma açısından hem ergenin kendisi, hem de çevresi için zor bir süreçtir. Bu dönemde hormonların değişimi, ergenlerin bedeninin cinsiyetine uygun olarak şekillenmesi ve buna bağlı cinsel konulara ilgi ve merakın artması ile belirgin bir dönemdir. Ayrıca cinsel konuların toplum tarafından neredeyse bir tabu haline getirilmesi nedeni ile de kendini gizleme davranışı görülebilmektedir. Larson ve Chastain (1990) bireyin sır saklamaya yönelik ilgilerini “kendini gizleme”(self-concealment) eylemi olarak tanımlamaktadır. Kendini gizleme kişilerarası iletişimsel bir süreci kapsamakta ve kişinin sosyal dünyasını etkileyen sonuçlara neden olduğu ifade edilmektedir. Bireylerin rahatsız edici veya sıkıntı verici bilgileri saklama nedeni durumsal içerikle, sosyal ortamla ve bilginin içeriği ile bağlantılı olduğu vurgulanmaktadır. Özellikle toplumda konuşulmasından kaçınılan ve sosyal yönden tabu olan konuların kişisel bilgi içerme özelliğinden dolayı daha fazla saklandığı ifade edilmektedir (Vrij, Nunkoosing, Patterson, Oosterwegel & Soukara, 2006). Kendini gizleme durumu, bireyin sadece sosyal ilişkilerini değil, aynı zamanda kendine değer verme düzeyini, olaylara ve kişilere yönelik bilişsel yorumlamalarını da olumsuz yönden etkilemektedir. (Hamarta & Demirbaş, 2009).

Ergenlik dönemi ergenin cinsel gelişimi açısından oldukça önemlidir. Ergenlik çağı cinsel kimliği kabullenme, ana babaya bağımlılıktan kurtulma, toplumsal yerini araştırma ve bir mesleğe yönelme çabalarının gösterildiği 8-10 yıllık bir dönemdir (Darling-Fisher &

Leidy, 1988). Ergenlik döneminde cinsel dürtülerin yoğun olması iki ihtiyaçla yakından bağlantılıdır. Bu ihtiyaçlardan ilki güven içinde olma veya kaygıdan kaçınma, ikincisi ise kendini gizleme ve başkaları ile birlikte olma ihtiyacıdır. Ergenler bu dönemde ailelerinden bağımsızlaşmakta ve mahremiyeti olan ilişkiler kurmakla ilgilenmekte, sosyal beceriler geliştirmekte, yeni sosyal rolleri denemekte, benlik kavramı geliştirmektedir (Set, Dağıdeviren & Aktürk, 2006). Cinsel eğitim veya cinsellik ile ilgili konularda bilgilendirilme yapılırken birçok ergenin utandığı ve kendini geri çektiği ve kendini gizleme davranışı içine girdiği görülmektedir. Ülkemizde cinsellikle ilgili konular toplum tarafından tabu olarak görülen ve konuşulmaktan kaçınılan konular olarak ortaya çıkmaktadır. Ergenlik dönemini yaşayan bireylerin yanlış bilgiler ile gerçekleştirilen cinsel eylemleri sonucunda ergen gebeliği ve birçok sayıda cinsel yolla bulaşan hastalıklar sosyal ve psikolojik açıdan birçok sorunu da beraberinde getirmektedir (Çakşak, 2018). Cinsel eğitimin temeli ailede başlayarak okullarda devam ettirilmelidir. Ailelerin cinsel eğitim ile ilgili konulardan kaçınmalarının en önemli nedeni konunun tabu olması ve kendilerini bu konu ile ilgili yetersiz görmeleri olduğu görülmektedir. Ailelerdeki duruma benzer olarak okullardaki öğretmenlerin de bu konularda yeterli olmaması, onların da konuyla ilgili eğitimlerinin yetersiz olmasından bahsedilebilir. Bu sebepten dolayı cinsel eğitimin esas hedef kitlesi ilk önce aileler ve öğretmenler olmalıdır. Bugün ailelerin ve okuldaki öğretmenlerin cinsel konulardan konuşmak istememeleri ve kaçınma davranışları çocukların ve ergenlik yaşına gelmiş bireylerin cinsel eğitim konusunda bilgi düzeylerinin yeterli seviyeye gelmemesine neden olmaktadır. Ergenlerin cinsel eğitimi toplumda sağlık açısından önemli bir yerde olduğu için dolayısıyla bu durumda aileler ve okullar cinsel konulardan kaçınıp saklanarak yeni nesilleri eğitemeyeceklerini kabul etmelidirler (Çalışandemir, Bencik ve Artan, 2008; Strange, Forrest & Oakley, 2003).

İçinde bulunduğu dönemin özellikleri sebebiyle ergenlerin, cinsellik içeren konulara ilgisinin arttığı ve bunu farklı yollardan araştırmaya yönelik motivasyonlarının yüksek olduğu

görülmektedir. Korkmaz-Çetin ve diğerleri (2014) tarafından yapılan çalışmada ergenlerin cinsel eğitim ile ilgili bilgi kaynaklarına bakıldığında aileden bilgi edinme olasılığının 1.6 kat, pornografik filmlerden bilgi edinme olasılığının 2.9 kat arttığını tespit edilmiştir. Cinselliğin toplum içinde bir tabu olarak görülmesi, cinsellikle ilgili konularda konuşmanın rahatsızlık hissi ve utanma duygusu yarattığı görülmektedir. Bunun sonucu olarak cinsel konularla ilgili bilgilendirme zamanı iletişimi başlatmakta kendine olan güvensizlik, anne baba ve ergen arasında en büyük engeller arasındadır (Haboubi & Lincoln, 2003; Gölbaşı & Evcili, 2013). Cinsel eğitimin aileden başlamasının önemine rağmen bazı anne babalar çocuklarına cinsel eğitim verme sorumluluğunu alamazlar veya bunu yapmaktan çekinerek, yanlış bilgilerle geçirirler (Saygılı, 2006). Stevens ve diğerleri (2017) ergenlerin sosyal medyada cinsellik içeren görüntülere maruz kalmalarını, cinsel ilişkilerin erken başlaması ve aynı zamanda riskli cinsel davranışlarla ilişkilendirildiğini ifade etmektedir.

Özetle gençlerin cinsellik hakkında bilgi düzeylerinin yeterli olmaması veya eksik olmasının temel nedeni cinselliğin aileler ve toplum tarafından “yasak ve ayıp” olarak görülmesinden kaynaklandığı belirten çalışmalar çoğunluktadır (Civil & Yıldız, 2010). Bireylerin ergenlik döneminde yaşadığı duygusal, fiziksel ve cinsel değişimlerle ilgili doğru bir şekilde bilgilendirilmemesi veya yanlış bilgilendirmesi sonraki yaşam sürecinde ergenlerin ruh sağlığında ciddi sorunlar yaşamalarına sebep olabilmektedir (Turhan, 2015).

Literatür incelendiğinde, cinsel eğitimin toplum ve bireyler için önemli bir konu olduğu görülmektedir. Kendini gizleme durumunu ergenlerin cinsel eğitime yönelik tutumlarının belirlenmesinde etkili bir faktör olarak ele almak mümkündür. Bu çalışmanın sonuçlarının kendini gizleme durumunun ergenlerin cinsel eğitime yönelik tutumları üzerindeki etkisinin belirlenmesi yönünde yapılacak müdahaleler için önemli sonuçlar doğuracağı düşünülmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, lise öğrencilerinin cinsel eğitime yönelik tutum ve alt boyutları ile kendini gizleme (self-concealment) durumları arasındaki ilişkileri incelemektir. Aynı zamanda cinsel eğitime yönelik tutum ve alt boyutları ile ve kendini gizleme durumlarının cinsiyete, okul türüne, sınıf düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını araştırmaktır.

1.3. Araştırma Soruları

Bu araştırma kapsamında cevaplandırılacak sorular şunlardır:

1. Ergenlerin cinsel eğitime yönelik tutum ve (alt boyutları) ile kendini gizleme durumları cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
2. Ergenlerin cinsel eğitime yönelik tutum ve (alt boyutları) ile kendini gizleme durumları okul türüne göre farklılaşmakta mıdır?
3. Ergenlerin cinsel eğitime yönelik tutum ve (alt boyutları) ile kendini gizleme durumları sınıf düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?
4. Ergenlerin cinsel eğitime yönelik tutum ve (alt boyutları) ile kendini gizleme durumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.4. Araştırmanın Önemi

Ergenlik dönemi çocukluktan yetişkinliğe geçiş olarak tanımlanmaktadır. Bu süreç kız ve erkeklerde hızlı büyüme, cinsel kimlik ve cinsellik yanında psikososyal gelişimi de kapsamaktadır. Cinsellik bu dönemin en önemli parçası olarak ifade edilmesine rağmen toplumumuzda bugüne kadar cinsellik korku ve inkâr meselesi olarak tabu niteliğindedir. Ebeveynler çocukları için cinsel bilgiyi verebilecek ilk kaynaklar olabilecekken bu konuları çocukları ile konuşmaktan korkarlar ve kaçınma davranışları sergilerler. İşler ve diğerleri (2009) yaptığı çalışmada ebeveynlerin yaşadığı korkuların; cinsellik hakkında konuşmanın cinsel eylemde bulunmaya teşvik edeceği düşüncesi, çocukları cinsel eğitim konusunda bilgilendirmek için yeterli bilgiye sahip olmamak, çocuklarının konu ile ilgili az çok bilgi

sahibi olduğunu düşünmekte oldukları yönünde olduğunu tespit etmiştir. Hatta çocukları ile cinsel eğitime yönelik konuşan ebeveynler bile genellikle bu tür konuşmaları ne zaman ya da nasıl başlayacakları konusunda kararsızlıklar yaşadığını göstermektedir. Bunun sonucu olarak cinsellikle ilgili konular hakkında ebeveynleri ile rahat bir şekilde konuşmaktan çekinen, utangaçlık ve kendini gizleme davranışı sergileyen gençlerin daha sonra güvenilir olmayan kaynaklardan yanlış bilgi edinme olasılığının yüksek olacağı söylenebilir (Eroğlu & Gölbaşı, 2005).

Kendini gizleme olumsuz, rahatsız edici, hassas veya üzücü olarak algılanan kişisel bilgileri paylaşmaktan kaçınma eğilimidir. Birey kendini gizleme davranışını kendi seviyesine göre belirlemektedir. Ergenlerin kendini gizleme durumu duygusal refahı, kendi değerini, insanlarla iletişimini etkileyebilmektedir. Literatür incelendiğinde “ Kendini Gizleme “ nin birçok farklı şekillerde tanımlandığını görebilmekteyiz. Kendini gizleme aynı zamanda yüksek kişisel gizlilik, başkalarına ifşa olma korkusuyla kendine ait kişisel bilgileri paylaşmama eğilimidir (Çelik, 2016). Aktif olarak ergenlik döneminde görülen kendini gizlemenin sadece kişisel bilgileri başkalarından saklama eylemi nedeniyle değil, yeteriz ve yargılayıcı bir süreçte kaynaklanabileceği ifade edilmektedir (Masuda, Anderson & Sheehan, 2009). Araştırmacılar kendini gizlemenin psikolojik iyi oluşu ve toplumda psikolojik uyumu da engellediğini belirtmektedir (Kaya, Sahranç & Çelik, 2019). Ergenlik döneminde olan bireylerin çoğunlukla sakın, çekingen, utangaç ve içe dönük olan davranış tutumları (Van Egeran, 2009) kendini gizleme durumları, depresyon, kaygı, olumsuz benlik saygısı ve utangaçlık ile ilişkili olmakla beraber daha az adaptif psikolojik uyumla ilişkili olduğu ifade edilmektedir (Doğan & Çolak, 2016).

Konuyla ilgili yapılmış araştırmalarda çoğu ebeveynin cinsellikle ilgili konuları ergen çocukları ile konuşmak istedikleri zaman ebeveyn- genç iletişim çatışmalarının ortaya çıktığı tespit edilse de, birçok ebeveynin bu konuyu zor bir konu olarak bulduğu sonucuna

varılmıştır (Smith & Cook, 2008). Aynı şekilde ergen kız ve erkeklerin bu konunun kendileri için rahatsız edici veya utanç verici olacağını düşündükleri için ebeveynleri ile konuşmaktan kaçındığı veya tercih etmedikleri söylenebilir. Haglund ve Fehring (2010) yaptığı çalışmada ebeveynlerinin evlilik öncesi cinsel ilişkiye karşı olduklarını algılayan ergenlerin cinsellik konusunda daha çok ebeveynlerinin izin veren tutumları veya kendilerinin konuşmaktan utanmadıkları, daha rahat paylaşabildikleri konuları seçtiklerini ifade etmiştir. Böylece ergenlik döneminde olan bireylerin kendini gizleme özelliği toplumsal duyguların yok edilmesi ve gerilimi sosyal katılım alanlarına uyumu engeller ve akranları ile iletişimi olumsuz yönde etkiler (Zhou, King, Gjorgjlovska & Mihajlov, 2018).

Bu bilgiler doğrultusunda cinsel eğitimin bireylerin cinsel sağlığını koruma ve geliştirmede önemli ve etkili rol oynadığı görülmektedir. Ailenin ve öğretmenlerin cinsellik hakkında konuları dile getirmekten kaçındıkları ve ergenlerin kendini gizleme durumları zamanı farklı kaynaklardan edindikleri yanlış veya eksik bilgilerin ciddi sağlık sorunlarına yol açabildiği düşünülmektedir. Ergenlerin içinde buldukları dönemin özelliklerinden kaynaklanan sebeplerden dolayı cinsel eğitime yönelik tutumları ve kendini gizleme durumu arasındaki ilişkilerin incelenmesinin ve bu yönde hazırlanacak cinsel eğitim ve kendini gizleme durumuna yönelik rehberlik programları için önemli olduğu düşünülmektedir.

1.5. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmanın varsayımları şu şekildedir:

1. Katılımcılar ölçme araçlarını içtenlikle cevaplamıştır.
2. Katılımcıların çalışma konusuyla ilgili kendilerini değerlendirebilme yeterliliğinde oldukları varsayılmıştır.

1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Bu araştırma Bursa ilinin Nilüfer, Osmangazi, Yıldırım ilçelerinde bulunan 4 farklı lise türünden seçilmiş 9, 10, 11. ve 12. sınıf öğrencileriyle sınırlıdır.

2.Araştırma Kişisel Bilgi Formu, Cinsiyete Yönelik Tutum Ölçeği, Kendini Gizleme Ölçeğinin ölçtüğü değişkenlerle sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Cinsel Eğitim: Cinsel eğitim, etkili iletişim ve sorumluluk alma becerilerini de içeren, bilişsel, duygusal ve davranışsal olarak cinselliğin biyolojik, sosyo-kültürel ve psikolojik boyutlarını ele alır (Haffner 1995).

Kendini Gizleme: Kendini gizleme kişisel bilgilerin, düşüncelerin, duyguların, eylemlerin ve olayların bilinçli bir şekilde gizlenmesini ifade etmektedir (Larson, Chastain, William & Ayzenberg, 2015).

2. Bölüm

Literatür

Bu bölümde öncelikle ergenlik dönemi ve cinsel eğitim, cinsel kimlik, kendini gizleme, cinsel eğitim kuramlarına yer verilecek daha sonra çalışmanın temelini oluşturan cinsel eğitim ve kendini gizleme kavramları ile ilgili yurtdışında ve yurtiçinde yapılan çalışmalar ele alınacaktır.

2.1. Ergenlik Dönemi ve Fiziksel, Psikolojik, Sosyal Gelişim Süreci

Ergenlik dönemi; latince büyüme, kıllanmak (adolescere) anlamını ifade eden biyolojik, psikolojik ve sosyal değişimin hızla geliştiği ve birbirleri ile yoğun etkileşim içine girdiği bir yaşam dönemini tanımlanmaktadır (Akt. Eskin, Ertekin, Harlak & Dereboy, 2008). Bu dönemde bireyler hem sosyal dünyada kendine yer edinmeye çalışmakta hem de kendisiyle ilgili kişisel plan ve hedeflerini oluşturmaya ve gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Çocukluğa kıyasla uyum sağlanması gereken değişim alanları ve değişim hızı artmaktadır ve bu konuda zorluk çeken ergenlerde ruh sağlığı sorunları görülebilmektedir (Kim, 2003). Bu dönem psikososyal gelişim açısından erken ergenlik 10-14 yaşlar arası, orta ergenlik 14-16 yaşlar arası, geç ergenlik 16-20 yaşlar arası şeklinde sınıflandırılmaktadır. Erken ergenlik ergenliğin biyolojik değişikliklerinin gerçekleştiği olgunluk evresidir ve bu evrede kız ve erkeklerde cinsiyetle ilgili iç salgı bezlerinin etkinliği artmaktadır. Bu dönemde fiziksel ve cinsel gelişim hızlı bir şekilde devam etmektedir. Ergenin kendi bedenindeki değişikliklere uyumu artmaktadır ve dolayısıyla cinsiyet rollerinden kaynaklanan stres durumları azalmaya başlamıştır. Geç ergenlik dönemi yaklaşık 18- 21 yaşları arasındaki dönemdir. Geç ergenlik dönemi fiziksel gelişimin tamamlandığı, ilişkilerde çatışmaların azaldığı, karar vermede zorlukların azaldığı ve kişisel olgunluğun arttığı bir dönemdir (Barrett, 1996). Ergenlik dönemi insan gelişim dönemleri içinde en önemli evrelerden biri olarak tanımlanmaktadır (Parlaz, Tekgül., Öngel & Karademirci, 2012). Ergenlik döneminde olan bireylerin sosyal

çevresi psiko-sosyal, mesleki ve başka alanlarda hızlı değişimlerde önemli bir rol oynamaktadır.

Ergenlik dönemindeki en önemli değişimlerden birisi ergendeki hızlı fiziksel büyümedir. Bu süreçte hem erkekler hem de kızlar ikincil cinsiyet özelliklerinin gelişiminin tanımlanabilir aşamalardan geçmektedir (Christie & Viner, 2005). Bu zaman sürecinde bireylerin erişkin hayattaki ağırlık, vücut ölçüleri, güç ve hareket sınırları ölçüm değerlerine ulaşır; iç organ ve salgı bezleri, kemik yağ ve kas kitlelerinde belirgin artış oluşmaktadır. İskelet kitlesi ve kalp, akciğerler, karaciğer, dalak, böbrekler, pankreas, tiroit, adrenaller, gonadlar, penis ve uterus bu dönemde büyüklük ve ağırlık açısından ikiye katlanarak, timüs, tensiller, adenitler ve diğer lenfosit dokuların büyüklüğü gerilmektedir. Büyüme ergende belirgin ve hızlı bir gelişim göstererek 11-16 yaşları arasında herhangi bir yaş diliminde başlayan ve genellikle 2-3 yıl süren büyüme hızlanmasına “Büyüme atağı” (Pubertal growth spurt) olarak tanımlanmaktadır. (Parlaz ve diğerleri 2012; Tanner, 1981). Ergenlik dönemi psikolojik ve sosyal gelişimsel değişikliklerle de karakterize ediliyor. Psikolojik gelişimlerin ergenlik döneminde olan etkileşimlerini özellikle geliştirmekte olan cinsellik ve beden bağlamında tanımanın önemi vurgulanmaktadır (Christie & Viner, 2005). Haynie ve Piquero (2006) yaptığı çalışmada erken ergenlik süreci hızlı fiziksel ve psikolojik değişiklikler ile işaretlenmiş bir dönem olduğu için bu değişikliklerin ergenlerin davranışları üzerindeki etkisine dikkat çekmektedir. Ergenlik dönemi aynı zamanda bireyin psikolojik, bilişsel ve kimlik gelişimi özellikleriyle belirlenmektedir. Sosyal açıda ergenlik dönemi genç erişkin rolüne hazırlığın olduğu bir dönemdir. Ergenlerdeki bilişsel olgunlaşma, beynin yürütücü işlevleri arasında sayılan çok çeşitli becerinin gelişmesini içermektedir. Bunlar arasında arkadaş ilişkileri, sosyal ortamlarda ve bilimsel konularda somut düşünceye geçiş ve kendini değerlendirme, düzenlemede yeni beceriler edinmesi yer almaktadır.

Piaget (1964) ergenlikteki bilişsel uyumun sosyal ilişkiler ve ergenin arkadaşları ile

kurduğu diyalogdan önemli ölçüde etkilendiğine inanmış ve bireyin sosyal gelişimini ergenlikteki bilişsel gelişimin bir parçası olarak tanımlamıştır.

Ergenlik döneminde olan bireylerin psiko-sosyal gelişimi, gerçekçi ve olumlu öz görünüm ve kimlik geliştirmesini zorunlu kılmaktadır. Kimliğin kazanılması ergenlik döneminin en önemli psiko-sosyal yönüdür. Ergenliğin ilk zamanlarındaki yoğun fizyolojik değişimlere rağmen, bu evredeki ergenlerin ihtiyaçları daha çok sosyal içeriklidir. Bir taraftan akran grupları ile yeni ilişkiler geliştirmesi gerekirken, diğer taraftan yetişkin yaşamın kabulleri de beraberinde gelmektedir (Özbay & Palancı 2011).

Ergenlik döneminin diğer önemli bir boyutu sosyal gelişim olarak bilinmektedir. Her bireyin sosyal gelişimi süreci aileden başlayarak, daha sonra okul ve arkadaş grupları içerisinde devam etmektedir. Sosyal gelişim ergenin okul, meslek seçimi, geleceği ile ilgili alacağı önemli kararları ailesine danıştığı ve paylaştığı bir süreçtir. (Koç, 2004).

Aynı zamanda birey daha olgun davranış tutumları sergileyerek toplum içinde saygınlık ve statü sahibi olma gereksinimi duymaktadır. Özdemir ve diğerleri (2012) ergenin sosyal gelişiminde anne-baba, öğretmenler ve arkadaşların önemli ve gerekli rol oynadığını belirtmektedir. Bununla beraber sosyal gelişim dönemi bireyin arkadaş seçimi, aile ilişkilerinde kendisine yöneltilen eleştirilere karşı daha sorumluluk sahibi olabilme, toplumsal ilişkiler vs. dönemi olarak değerlendirilmektedir.

2.2. Cinsellik ve Cinsel Kimlik Gelişimi

Cinsellik biyolojik, psikolojik, sosyo-ekonomik faktörlerden etkilenerken, cinsiyet, cinsel kimlik, cinsel uyum, duygusal bağlılık ve üreme gibi insan olmanın temelini oluşturan olgulara dayanmaktadır (Aydın-Beşen, 2012). Ergenlik döneminde oluşan değişiklikler sonucunda birey, cinsel organını tanıması, işlevini bilmesi, yaşayabileceği korku ve endişelerin yok edilmesi ve cinsel kimlik gelişimi açısından bir takım gelişimsel zorluklarla karşılaşmaktadır (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2008). Cinsellik konuşulduğunda akla ilk gelen haz,

aşk, üreme olduğu gibi aynı zamanda cinsellik insanların değerleri, davranışları, tutumları, duyguları, fiziksel görünümler ve içinde yaşadıkları toplumlara göre şekillenmektedir.

Cinsel kimlik gelişimi, cinsel organların gelişimi içerisinde yer alan bilişsel, duygusal ve toplumsal öğeleri de taşımaktadır. Ergenlerde cinsel kimlik gelişimi dönemi bilişsel boyut olarak bu dönemde ortaya çıkan değişiklikler cinsiyet farklılıklarıyla ve cinsel rollerin öğrenilmesini kapsamaktadır. Bireyin cinsel gelişiminin duygusal boyutu ise kendi vücudunu nasıl ve ne şekilde hissettiğini ve toplum içinde kendini kim olarak gördüğünü ve davranışlarını cinsel kimliklerine göre deneyimlerini kapsamaktadır (Siyez, 2007).

Ergenlik döneminde cinsellik ile ilgi algı, tutum ve davranışların gelişiminde beden değişiminin yanı sıra cinsel kimliğin tanımlanması da etkilidir. Ergenlerin aile ve arkadaş ilişkileri, fiziksel ve cinsel gelişimleri sırasında olan herhangi bir sorun cinsel davranış tutumlarını olumsuz yönde etkilemektedir (TAPV, 2011). Cinsel kimlik gelişimi ergenlik döneminin önemli gelişim alanlarından biridir. Bu dönemde ergen karşı cinsten olanlarla arkadaşlık kurarak kendi toplumsal cinsiyet rollerini tanımasını ve hayata geçmesini kolaylaştırmaktadır (Dinçel, 2006). Ergenlik döneminde cinsel kimlik oluşumu ve cinsel kimliğe ilişkin sorunlar çeşitli şekilde tezahür etmektedir. Bu dönemde bireyin cinsel kimlik oluşuma ilişkin kararlar için kritik bir zaman olmasına rağmen, cinsel kimlik yaşam boyu devam eden bir süreçtir. Cinsel kimlik oluşumunu ilk önce bu süreci etkileyen bağlamları göz önünde bulundurmadan değerlendirmek mümkün değildir (Tasker & McCann, 1999).

Bardley ve Zucker (1997) cinsel kimlik gelişiminin üç bileşeni olduğunu belirtmektedir. Cinsel kimlik öznel bir özdeşim duygusu olup bireyin kendisini kız ya da erkek cinsiyetine ait olma hissini yansıtan psikolojik bir durumdur. Çoğu insanda cinsel kimlik hayatın ilk yıllarında gelişmeye başlayarak 2 ile 3 yaş arasında görülmektedir (Yazdani & Sohrabi- Shegefti, 2019). Cinsel kimlik duygusunun gelişmesinde biyolojik yapı ve özelliklerle birlikte aile tutumlarının çocuğunun cinsel kimliğinin pekiştirilmesinde önemli bir

rol oynadığı, özellikle yaşamın ilk 3 yılında aile davranış tutumlarının çocuk üzerinde temel etkisini gösterdiği bilinmektedir (Korkmaz-Çetin ve diğerleri, 2014). Çocuk bu süreç içerisinde kız ya da erkek olduğunu fark etmesi, kendi bedenini ve benliğini bir uyum içinde kabullenmesi, kız ya da erkek olmaktan huzur ve güven duygusu duyabilmektedir. Cinsel kimlik, bireyin görünümü ve davranışları ile dışa vurulur. Cinsel olgunlaşmaya ulaştığı halde yasal olarak cinsel ilişki yaşamayan veya cinsellik hakkında yeterli bilgiye sahip olmayan ergenlerin cinsel davranışları zaman zaman sorun haline gelebilmektedir (Mobray & Labouve, 2002). Moore & Rosenthal (2006) ergen cinselliğinin sorunlu davranış olarak görülmesinin gerekmediğini vurgulamaktadır. Cinsel sorunlar, çatışmalar ve krizler ergenlikten önce de başlayabilir, yaşamın bu aşamasından sonra devam ederek cinsel dürtülerin yükselişi, cinsel davranışların başlatılması, cinsel değerlerin gelişiminde kritik bir dönem olarak kendini göstermektedir. Sömürücü olmayan güvenli cinsel aktivite zihinsel ve fiziksel sağlık açısından bağımsızlığın artması, sosyal yetkinlik ve özgüven sayesinde gençlerin gelişimine olumlu katkıda bulunabilir.

Ülkemizde cinsellik üstü kapalı konu olarak algılanması, aileler tarafında konuyla ilgili konuşulmaktan çekinme veya yeterli bilgiye sahip olmama, okullarda cinsel eğitimin verilmemesi, ergenlik döneminde olan bireyin cinsellikle ilgili bilgileri yanlış ve yetersiz kaynaklardan alarak riskli davranışlara yol açtığı görülmektedir. Özellikle erkek ergenlerde cinsel kimliğe ilişkin karmaşa ve çatışmalar klinisyenler tarafından cinsel tacizin sonucu olarak tanımlanmaktadır. Cinsel kimlik bireyin sahip olduğu biyolojik cinsiyet ile uyduğu kadar cinsiyet rolleriyle, cinsel açıdan seçilen arkadaş çevresiyle de kendi içinde uyuma sahip olmalıdır (Esen,2016; Richardson, Meredith & Abbot, 1993).

Konuyla ilgili yapılan araştırmalarda yalnızca cinsiyet değil biyolojik yapımızın cinsel kimliğin ana belirleyicilerinden olduğu vurgulanmaktadır. Cinsel kimliğin gelişiminde doğru çevresel faktörler ve ana-baba rehberliği olmazsa çocuk kendi cinsiyetine uygun olmayan bir

kimlik geliştirebilirler (Everett, 2013).

2.3. Türkiye’ de Cinsel Sağlık Eğitimi

Cinsel eğitim çocuk ve gençlere üreme organların gelişimi, işleyişi, cinsiyet rolleri, cinsel kimlik, üreme sağlığı hakkında bilimsel ve doğru bilgiler vermeyi amaçlamaktadır. Çocuklar 2-4 yaşlarından itibaren kendi vücut yapısını keşfetmeye başlayarak, ilköğretim öncesi döneminden 5 yaş aralıklarına kadar cinsiyet üzerinde sorular sormaya başlarlar. Çocukların cinsel konulardaki ilk eğiticileri olan ebeveynler bu konu hakkında çocuklarına doğrudan bilgi vermenin yanında sağlıklı seksüel gelişimini sağlama ve risk davranışlarını azaltmada önemli bir yere sahiptir. Maalesef ki, bazen ebeveynler bu konuyu ayıp veya yasak olarak gördükleri için çocuklarının sorularını cevapsız bırakabilirler. Bu durumda ebeveynler çocukların cinsel eğitim hakkında bilgi ve cinsel davranış tutumlarını etkilemektedir (Miller, Benson, & Golbraith, 2001).

Türkiye’de verilmekte olan cinsel eğitim kapsamında olan konuların başında ilköğretim ve ortaöğretimde verilmekte olan değişik derslerin programlarında birbirlerinden bağımsız şekilde yer aldığı görülmektedir (Gölbaşı, 2003). Çağımızda verilen eğitimin temelinde, liselerde menstrüasyonla sperm üretimleri konuları hakkında bilgiler yer almaktadır. Üreme sağlığı kapsamında verilen bu veriler ve içerikler, cinsel sağlık bakımından oldukça sınırlı kalmaktadır. Çocukların ve gençlerin cinsel konulardaki tutum ve davranışlarını şekillendirmeye dair ülkemizde planlı şekilde bir cinsel sağlık eğitim programı uygulanmadığı görülmektedir (Gölbaşı, 2003).

Cinsel sağlık program bilgilerinin birinci ve ikinci kademe MEB okul programlarına yerleştirilmesinde de birbirinden farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Dünyanın pek çok farklı ülkesinde en yaygın şekilde kullanılmakta olan cinsel sağlık eğitim modellerine bakmak gerekirse aşağıdaki modeller dikkat çekmektedir;

- Cinsel sağlık eğitiminin ayrı bir ders ya da ünite olarak uygulanmasının zorunluluğu vurgulanmaktadır.
- Yayılma (İnfüzyon) yöntemi. Cinsel sağlıkla ilgili konuların, farklı öğretmenler tarafından verilen ana dersler içine entegre edildiği bir yöntemdir.
- HIV/AIDS Önlleme Programları olarak dikkat çekmektedir.
- Okullara dışarıdan sağlık eğitimcisi davet ederek öğrencileri cinsel eğitim ve üreme sağlığı ile ilgili bilgilendirmesi sıklıkla uygulanmaktadır.

Okullara dışarıdan sağlık eğitimcisinin davet edilmesi yöntemi en çok beğenilen yaklaşım olarak görölmektedir. Bu durumda öğrenciler dışarıdan davet edilen eğitimciye daha çok güvenerek duygularını açtıkları gözlemlenmiştir. Bazı ölkelerde okullarda öğrencileri cinsel eğitim hakkında bilgilendirmek adına Sağlık dersi veya Aile Yaşamı dersi adı altında okul personeli bu konuyu ayrı bir ders veya unite olarak üstlenmektedir. Bunun yanında bazı ölkelerde cinsel eğitim okullarda olan birçok psikoloji, sosyoloji, tarih, coğrafya gibi derslerin içinde verilmektedir. Bu yöntem infüzyon yöntemi olarak bilinmektedir (Gölbaşı, 2003).

Tablo 1'de, 4-6 yaş aralığı grubu ve ilköğretim okul (1. Kademe) dönemi çocuklar için uygun görölen cinsel sağlık eğitim konuları aktarılmıştır.

Tablo 1.

4–6 Yaş Aralığı İlköğretim Döneminin Cinsel Eğitim Konuları

Yaş grupları	Ana konu	Verilecek bilgiler
4–6 yaş	İnsan vücudu ve gelişimi	<ul style="list-style-type: none"> • Vücudumuzun tüm bölümleri ve onların fonksiyonlarının sağlanması • Organ ve cinsiyet farklılıklarının sağlanması • Vücudun hijyeninin sağlanması • Organların yaşa göre farklılaşma göstermesi ve gelişme göstermesi
	Doğurganlık ve üreme	<ul style="list-style-type: none"> • Üremeyle ilgili mitler (örn. Ebeveyn hikayesi olarak da bilinen leyleklerin getirme durumu bazı ülkelerde çocuklara aktarılması) • İnsan üremesinin ana unsurlarının neler olduğu
	Cinsellik	<ul style="list-style-type: none"> • Keyif alma duygusu, erken yaşta mastürbasyon • Kendi vücudundaki özel bölgeleri öğrenme • Doğru bir cinsel dil kullanarak, isteklerini ifade etme şekli • Diğer insani duygularla beraber cinsel duyguları da tanıma
	Hayat tarzındaki farklılıklar ve ilişkiler	<ul style="list-style-type: none"> • Dostluklar • Eşcinsel ilişkilerin durumu • İlişkilerinde farklı türlerin olması (ailesi) • Ailede farklı anlayışların gösterilmesi
	Cinsellik durumu ve hakları	<ul style="list-style-type: none"> • İstismara uğramama için yapılacaklar • Haklarının nelerden oluştuğu (doğru bilgi ve korunma yöntemleri içermeli) • Çocukların güvenli ortamda bulunmasından ebeveynlerinin sorumlu tutulduğu
	Cinsel eğitimle ilgili sosyal ve kültürel normlar ve değerler	<ul style="list-style-type: none"> • Toplumsal cinsiyet rolleri, kültürel, sosyal farklılıkları • Birçok duygular yaşabileceği aynı zamanda hissedebileceği, ancak bu duygularının tümünü eyleme döndürmemeli

(WHO Regional Office for Europe and BZgA Standards for Sexuality Education in Europe 2010).

Geç ilköğretim okul döneminde cinsel sağlık eğitimi; ana babalardan ve daha geniş toplumsal çevreden ergenlere cinsel konularda gelen mesajlar çelişkili ve şaşırtıcı olabilir. Bir yandan, yetişkinler genel olarak cinselliğin “kötü” olduğunu vurgularken diğer yandan, pek çok toplumsal mesaj cinselliğin “heyecan verici ve arzu edilir” olduğunu vurgulamaktadır (Çok & Kutlu, 2011). Bu çelişkili bilgiler doğrultusunda gençlerin cinsel üreme ve cinsel

sağlık konusundaki bilgi eksiklikleri, yaşadıkları sorunların önemli bir nedenidir (Eroğlu & Gölbaşı, 2005).

10 -11 yaşlarına gelen bir çocuğun, ergenlik dönemine girmesiyle beraber de yetişkin cinselliğiyle çok daha fazla ilgili olmaya başlamaktadır. Cinsellikle alakalı fantezileri çok daha fazla ve kitaplarda, televizyonda, internette cinsellikle alakalı bütün görmüş oldukları ve duydukları meraklarını uyandırmaktadır. Cinsellik hakkında sorular sorduklarında aşırı tutucu ya da rastgele cevaplar verilmemelidir (Standards for Sexuality Education in Europe, 2010). Okul merkezli eğitimler, pek çok genç bireye ve ergen adayına bir arada ulaşmayı sağlamakta, fakat okul-dışı gençleri dışarıda bırakmaktadır. Okullarda CSÜS eğitim içeriğinin, hedef alınan adölesan ve gençlerin yaş ve gelişim düzeylerine uygun olması, ebeveynlerinin de desteğinin olması önem arz etmektedir.

Erbil ve diğerleri (2010) yaptığı çalışmada bireyin büyüme ve gelişme süreci boyunca cinselliğe yönelik olumlu bakış açısı kazanması adına cinsel eğitim çocuk okula başladığı andan itibaren okul bünyesinde planlı aktiviteler ile desteklenerek verilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Cinsel eğitim cinsel sağlık, insan anatomisi, cinsel ilişki, üreme sağlığı, duygusal ilişkiler, üreme hakları ve sorumlulukları, cinsel davranışın yönleri hakkında eğitimi tanımlamak için kullanılmaktadır. Cinsel eğitimin amacı yalnızca cinsel birleşme ve üremeye değil aynı zamanda yaşamın cinsellikle ilgili tüm yönlerini dikkate almaktadır(Kour-Toor, 2012). Birçok araştırmacı cinsel eğitimin ergenlerin gereksiz yönden endişelenmelerini ve gerginliklerini önleyecek doğru yön, doğru bilgi sağlamaları için gerekli olduğunu vurgulamaktadır. (Reis & Seidl, 1989). Cinsel eğitime erişme nedeniyle ergenler sadece bu konuda bilimsel bilgiye sahip olmayacak, aynı zamanda bu konuda sağlıklı bir tutum sergileyeceklerdir. Ergenlere cinsel sağlık eğitimi verilmeden önce ergenin düşüncesindeki cinsel eğitim konusunda olan tabular yıkılmalı(Yakut & Özgü, 2013) cinsel sağlık veya eğitim hakkında yapılan konuşmaların ve bilgilendirmelerin ayıp, günah veya utanç verici

olmadığı belirtilmelidir. Ergenlik döneminde olan bireylerin cinsellikle ilgili edinmiş oldukları yanlış ve eksik bilgiler doğru ve yeterli bir şekilde tamamlanarak sağlıklı bireyin gelişiminin temel basamakları oluşturulmalıdır. Artan (2001) televizyonun çocukların hayatına çok erken yaşta girdiğini vurgulayarak cinsel gelişim ve cinsel eğitim üzerindeki etkisini ifade etmektedir. Televizyon vasıtasıyla cinsellik ve cinsel teşvik yönünde çok fazla mesajlar verilmektedir. Bunun olumlu ve olumsuz yönü araştırmacılar tarafından tartışılmaktadır. Televizyonun cinsel konularda utanmaya yol açmadan uygun bir dille bilgiler verme özelliği olumlu özellik olarak değerlendirilmektedir (Ward & Rivadeneyra, 1999).

Cinsel eğitim, sorunları ve cinsel aktivitenin olumsuz sonuçlarını azaltan cinsel sağlık ve yaşam becerileri için gerekli kritik bilgileri sağlamayı amaçlamaktadır. Ergenlerin cinsel kimliklerini tanıma, cinsel köleliğe karşı korunma, cinsel bilgileri artırmanın yanı sıra cinsel davranışa karşı da olumlu bir tutum yaratmaktadır (Srivastava & Kumar, 2017). Bu nedenle ilk olarak aileden başlamakla, öğretmenler, topluma hizmet sağlayan kurumlar, sağlık alanında çalışanlar ve çocuklarla çalışan herkes bireylere cinsellik ve cinsel eğitim konularında temel bilgileri sağlanmalıdır (Sakallı- Gümüş & Altınsoy, 2015).

2.3.1. Yurt içinde cinsel eğitim ile ilgili yapılmış çalışmalar. Türkiye’de ve birçok benzer gelişim düzeyine sahip olan ülkelerde cinsellik ve cinsel eğitim konuları üstü kapalı olarak konuşulmakta ve bu konuyla ilgili verilen eğitimler, hizmetler ve yapılan araştırmalar sınırlı kalmaktadır. Cinsel eğitimle ilgili yapılmış çalışmalarda ebeveynlerin büyük çoğunluğunun çocuklarına cinsellik hakkında bilgi vermekte yetersiz veya konuyla ilgili konuşulmaktan kaçındığını göstermektedir. Bu durumda cinsel konularının tabu olduğu ve aile içinde konuşulmadığı toplumlarda okullardaki cinsel eğitim programlarının önemi artmaktadır. Ancak gençlerin cinsel sağlık hakkında bilgilerinin yetersiz olduğu, (CETAD, 2007) okullarda cinsel sağlık eğitimine yönelik bütünleşmiş ve geniş kitlelere ulaşmış bir programdan veya dersten söz etmek mümkün olmadığı görülmektedir (Çok, 2003). Bu

hususla Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2000 yılından başlayarak “Ergenlik Döneminde Değişim Projesi” kapsamında ilköğretim ikinci kademe öğrencilerine olmak üzere kız ve erkek öğrencilere ayrı ayrı olmak üzere cinsel eğitim ve üreme sağlığına ilişkin bilgiler kısa sürede ve toplu olarak verilmiştir (CETAD, 2007).

Çocukların cinsellikle ilgili sorularının cevapsız bırakılarak meraklarının giderilmemesi, ayıplanması, cinsellikle ilgili olumsuz duygu ve düşüncelere yol açarak yanlış kişi ve kaynaklardan bilgi edinmesine neden olabilmektedir (Deniz & Yıldız, 2018). Yine Milli Eğitim Bakanlığının UNICEF ve Avrupa Birliği ile işbirliği çerçevesinde gerçekleştirmiş olduğu “Önce Çocuklar Projesi”nin bir alt projesi olan “7-19 Yaş Aile Eğitimi” kapsamında ergenlik döneminde cinsel gelişim ve toplumsal cinsiyet rolleri konularına yer verilerek cinsel sağlık konularında ebeveynleri çocuklarıyla konuşmaya teşvik etmek ve bu alanda velilere yönelik önemli eğitim girişleri yer almaktadır (Akt: Esen,2014). Toplumsal cinsiyetle ilgili çalışmalar sadece kadın veya erkeklerle ilgili çalışmaları değil, farklı cinsel kimliklerin ve yönelimlerin de hesaba katarak onların toplumda haklarını bilmesi ve kullanması açısından son derece önemli olduğu vurgulanmaktadır (Özaydınlık, 2014). Ne yazık ki, ülkemizde kapsamlı cinsel sağlık eğitimi olmadığı için insanların özellikle gençlerin cinsel eğitim istedikleri ve bu eğitimin kendileri için yararlı olacağı düşüncesinde oldukları görülmektedir (Gürsoy & Gençalp, 2010). İncesu ve diğerleri (2006) 1537 kişi ile yürüttükleri çalışmada türk insanın %75’nin yanıtı okullarda cinsel eğitimin verilmesi yönünde olduğu halde %25’ i cinsel eğitime gerek olmadığı yanıtını vermiştir. Ayrıca katılımcıların %65,9’ u cinsel eğitiminin kız ve erkeklere ayrı ayrı verilmesini isterken, %34,1’i ise karma şekilde verilmesini istemiştir. Araştırma sonuçlarından yola çıkarak büyük şehirlerde cinsel eğitimin karma olarak verilmesini isteyenlerin sayı artarken, kırsal kesimde yaşayan insanların düşüncesi cinsel eğitimin ayrı ayrı verilmesi yönünde olduğu görülmektedir. Ergenlik döneminde ergenlerin cinsellikle ilgili elde etmiş oldukları bilgiler

çok önemli olmaktadır. Ergenlik dönemi içinde cinsel alanda yaşanan gelişimsel farklılıklar, ergenlik dönemindeki fiziksel erişkinliğe erişmeyle yakından ilişkilidir. Ergenlik dönemi içinde oluşan söz konusu değişimleri cinsel istekliliğin artış göstermesi, karşı cinsle yakınlığın başlaması, romantik ilişkiler kurma, mastürbasyon ve diğer cinsel aktiviteler eşlik ettiği yapılan araştırmalarla ortaya konmuştur. (Hilton, 2007).

Cinsel yönden aktif olan ergen birey için cinsel gelişim bakımından birçok farklı ve zorlu görevin oluştuğunu ortaya koymaktadır. Farklılık gösteren vücuduna ve cinsel gelişim bakımından olgunlaşan bedeninin işlevselliğine uyum sağlayabilme, cinsel tutum ve değerlerin belirgin olmasına, cinsel davranışlarda bulunma, cinsellikle alakalı duygu, tutum ve yaşantıların sağlanmasını gerçekleştirme durumları bu görevler arasında aktarılabilir (Razali & Wah, 2011). Bu gelişim görevlerini yerine getirebilmesi için ergenin uygun kaynaklardan doğru cinsel bilgiler edinmesine ihtiyaç var olduğu yine yapılan araştırmalarda ortaya konulmuştur. Farklı kaynaklardan doğru olmayan bilgilerle elde edilen bilgiler yanlışlıkları doğurabilmektedir (Santelli, Morrow, Anderson & Duberstein, 2006).

Ergenler uygun kaynaklardan doğru bilgiye ulaşamadığında bu bilgileri çeşitli kaynaklardan elde edebilmektedirler. Akran grupları bu kaynaklar arasında başta gelmektedir (Kohler, Manhart & Lafferty, 2008).

Bu duruma karşın olarak, ülkemizde okullarda öğrenim gören veya görmeyen ergenleri, ergenlik döneminde ve cinsel eğitimle ilgili bilgilendirmelere yönelik çok az sayıda uygulama yapılmıştır. Bu yönde yapılmış çalışmalardan biride 1993-1998 yılları arasında yürütülen “Değişim: Genç Kızlığa İlk Adım” olarak adlandırılan kızların cinsel eğitimine yönelik çalışmadır (Bulut, Nalbant & Çokar, 2002; Bulut, 1998). Ayrıca Esen ve Siyez (2017) tarafından yapılan “Cinsel Sağlık Eğitimi Programının 9. Sınıf Öğrencilerinin Cinsel Sağlık Bilgi Düzeyleri ve Tutumlarına Etkisi” çalışma sonucunda 9. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin cinsel eğitim bilgi düzeyinin artmasında cinsel sağlık ve hijyene, toplumsal

cinsiyet rollerine, cinsel istismara, korunma yöntemlerine karşı tutumları üzerinde etkili olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmanın hedefi 9. sınıf öğrencilerinin cinsel sağlık eğitim bilgi düzeyleri ve tutumları üzerinde güçlü bir etki yaratmasını hedeflenmiştir.

Ergenlik dönemi özellikle 12-14 yaş arası cinsel eğitim hizmeti için en kritik yaş aralıkları olarak görülmektedir. Türkiye’ de bu yaş grubuna yönelik çeşitli çalışma ve cinsel eğitim etkinlikleri yürütülse de henüz tam anlamıyla büyük ergen grubuna ulaşamamakta ve değerlendirme boyutu eksik kalmaktadır (Kutlu & Çok, 2002).

2.3.2. Yurt dışında cinsel eğitim ile ilgili yapılmış çalışmalar. Yurtdışında cinsel eğitimle ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında ilgili alan yazın taramaları esnasında yurt dışında ergenler için ilkökul 4. sınıftan başlayıp 12. sınıfa kadar sürdürülebilirliği olan birçok cinsel sağlık eğitim programının oluşturulduğu ve akademisyenlerinde bu eğitimlerle ilgili araştırmalar yaparak ders kitaplarını ve uygulama sahalarını ortaya koyduğu programların toplumun tüm kesimine uygulandığı gözlemlenmektedir. Amerika Birleşik Devletleri hükümeti 1981 senesinden itibaren cinsel sağlık eğitimiyle alakalı programları desteklemektedir. Mesela 1996 senesinden 2002 yılına kadar olan dönem içerisinde cinsel sağlık eğitim programlarına ayrılmış olan bütçe yapılan çalışmalarla ortaya konulmuştur ki, bu oran % 3000 oranında artmıştır (Knudtson & Coleman, 2008).

Bu konuda yapılan çalışmalar göstermektedir ki; cinsel eğitim programlarının cinsel bilgi düzeylerini arttırdığı ve olumlu tutumlar geliştirdiğine dair yurtdışı odaklı pek çok araştırma mevcuttur (Dye & Dawn, 2006; Santelli, Morrow, Anderson & Duberstein, 2006). Young Song, Pruitt, McNamara ve Colwell (2000) tarafından 1960-1997 yılları arasındaki cinsel bilgi ve üreme sağlığı eğitimleri odaklı verilen programlarından 67 çalışma incelenmiş ve bu inceleme sonucunda uygulanan eğitim programlarının % 97’sinin öğrenciler üzerinde olumlu etki oluşturduğu sonucuna varılmıştır. Yine yurtdışında yapılmış başka bir çalışmada Kirby ve diğerleri (2007) tarafından gerçekleştirilen çalışmada da Amerika Birleşik Devleti’nde

farklı eyaletlerde uygulanmakta olan 83 tane cinsel eğitim programının etkililiği incelenmiş ve incelenen programların üçte ikisinin cinsel davranışlar üzerinde önemli etkisi olduğu ortaya konulmuştur. Araştırma bulguları bu yaş grubunda cinsiyete dayalı gruplar oluşturulmasının programın etkililiği açısından daha yararlı olacağını belirtilmesinden dolayı cinsel eğitim programı kız ve erkek öğrencilere ayrı ayrı uygulanmıştır.

Orwin (1995) tarafından yapılmış olan çalışmada 10 - 12'li yaşlarda başlayan ve 18 - 20'li yaşlara kadar devam eden ergenlik dönemi hormonal değişikliklerle başladığını ve söz konusu değişimin de ilk olarak birincil cinsiyet özelliklerinin (üreme organlarının gelişimi) ardından ikincil cinsiyet özelliklerinin (cinsel olgunlaşmayı gösteren pubik kıllanma, aksiller kıllanma, sesin kalınlaşması vb.) ortaya çıkmasını sağladığına dem vurulmuştur aynı zamanda yapılan mülakatlarla beden yapısındaki bu değişimlerin ergenlerin karmaşık duygular yaşamasına sebep olduğunu ortaya koymuştur.

Cinsel eğitimin verileceği gruplarla ilgili olarak, Forrest ve Oakley, (2003) tarafından yapılan çalışmada öğrenci görüşleri alınmış ve öğrencilerin genellikle de kendi hemcinslerinden oluşmakta olan gruplardan cinsel sağlık eğitimi almayı tercih ettikleri ifade edilmiştir.

Yine bu hususta Buston, White ve Hart (2002) tarafından yapılan kızlara yönelik olan çalışmada kız öğrencilerin karşı cinsten olan öğrencilerin yanında cinsel konularda konuşmaktan çekindikleri, aynı zamanda da erkek öğrencilerin uygunsuz veya saygısız şakalar ve davranışlar nedeniyle soru sormaktan utandıkları belirlenmiştir. Langille ve arkadaşları (2001) tarafından ise erkekler için yapılan çalışmada ise erkek öğrenciler de kızlar tarafından konuyla fazla ilgili görünmelerinden çekindiklerini ve korktuklarını ifade etmişlerdir.

Bleakley ve diğerleri (2009) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise; ergenlerin cinsellik hakkında güvenilir kaynaklardan bilgi elde etmesiyle cinsel ilişkiyi erteleme fikri özelinde bir

ikili ilişki mevcutken, ergenlerin cinsellik hakkında bilgilerini arkadaşlarından, kuzenlerinden ve medya aracılığıyla öğrenme haliyle erken cinsel ilişkide bulunma olasılığının arttığı kayıtlara geçmiştir (akt. Santrock, 2012).

Yurtdışında yapılan çalışmalarda önemli olan diğer hususta çocuk ve ergenlere yaşatılan istismar durumudur. Hem ülkemiz içinde hem de yurtdışında çocuk ve ergen istismarlarına çok sık rastlanılmaktadır. Yurtdışında bu alanda gerçekleşen çalışmaların eksik olması sebebiyle bildirilen rakamlardan çok daha fazlasının istismara uğradığı düşünülmektedir. Ergen bireylerin gerek fiziksel ve gerekse de psikolojik yönden zarara maruz kalmaması ve istismardan kendilerini koruyabilmeleri için eğitim programında istismar konusuna yer verilmiştir (Sanderson, 2013). Cinsel eğitim programlarının içeriği ile ilgili alan yazında farklı yaklaşımlar görülmektedir. Kohler, Manhart ve Lafferty (2008) tarafından yapılan araştırmada da kapsamlı bir cinsel eğitim programına katılan ergenlerin sadece cinsel perhizle ilgili cinsel eğitim programına katılan veya hiç cinsel eğitim programına katılmamış ergenlerden daha az oranda ergen hamileliği rapor ettikleri bulunmuştur.

2.4. Cinsel Eğitim Kuramları

Cinsel eğitim cinsiyetten çok bağımsız bir olgudur. Fakat bir çocuğun erkek veya kız olması, cinsel eğitimini beraberinde kimliğini kazanabilmesi adına ilk şarttır. Bireyin cinsel kimlik rolleri desteklendiği sürece kendinin cinsiyet ve cinsel kimliğini benimseyecek yapıdadır. Kişinin biyolojik gelişim yönünden kendini hangi cinsiyete grubuna katmasından çok, cinsiyet rolünü benimsemesi önem arz etmektedir (Tuğrul & Belma, 1994).

Psikoanalitik kuramcılardan Freud'a göre ilk eğitim erkek çocukları için babasıyla beraber başladığına değinmiştir. Kişide "libido" denilen cinsel bir enerji bulunmaktadır. Bu enerji yaşam boyu kişinin mühim davranış şekillerini yönlendirir. Erkek çocuk, babası ile kendisi arasında benzerlik görür, kendini babasıyla özdeşleşmektedir. Özdeşleşme, çocuğun çok sevmiş olduğu ve hayranlık duyduğu bir yetişkin figürüne kendini benzetmesi süreci

olarak ilk eğitim anlayışını ortaya koymaktadır (Yavuzer, 1993).

Psikoanalitik kuram: Freud, psikoseksüel kuramın geliştiricisi olarak bireyin birtakım gelişimsel kısımlarından geçerek kişiliklerinin şekillendirdiğini ve cinsel gelişimlerinde de bu prosesin temellerini meydana getirdiğini savunmaktadır. Freud, insanlarda libido şeklinde tanımlanan içsel bir enerjinin mevcut bulunduğunu ve bu enerjilerin de vücutta dönemlere göre farklı alanlarda olduğunu belirtmektedir. Freud, fallik dönemdeki anne-erkek çocuk ve baba-kız çocuk ilişkisinin oedipal ve elektra kompleksiyle çözümlenerek, kişilik gelişimlerinin biçimlendirildiğini ve bu sürecin cinsel gelişime ait bir süreç olduğunu ifade etmektedir (Babacan, 2000).

Çocukluk döneminde cinsel tutumların önemliliği ve cinsellik unsurunun kişilik gelişimleri içindeki etkileri Freud'la beraber gündeme getirilmiştir. Freud kuramları geliştirilirken, kliniklere gelmiş olan hastalarla yapılan araştırmalardan yola çıkılarak bu hastalar içinde de uygulanan hipnoz, rüyaların yorumlanma durumları, serbest çağrışım benzeri psikanalitik temelli tekniklerden faydalanmıştır. Bu sebeple de kuram, sağlıklı kişilikten çok hastalıklı kişiliklerin nasıl oluşmuş olduğu açıkladığı, kuram geliştirilirken objektif verilere dayanılmadığı, kişilik gelişimlerinde hayatın ilk altı senesine özel bir önem atfedilerek, ileriki dönemler içinde yaşantıların fazla önemsenmemiş olduğu eleştirilerle karşı karşıya kalınmıştır (Kelly, 2002).

Freud, yukarıda da aktarıldığı üzere insan biyolojisinin libido ismi verilmiş olan cinsel bir enerjiyle doğduğu ifade edilmiştir. Libido, hayatın farklı zamanlarında, vücudun belli alanlarında odaklanır. Bu alanlar erojen bölge şekliyle isimlendirilmektedir. Erojen bölgeler elle dokunulduğunda hoş giden duyarlı deri ya da mukoza kısımlarıdır. Freud insanın gelişim aşamasının beden içindeki cinsel haz alanları üzerinde yoğunlaşan psikoseksüel bir temele dayandırmış ve beş gelişim aşamasından bahsedilmiştir. Gelişim aşamalarında gün yüzüne çıkabilecek esas problem ve saplantılar nevrozların meydana gelmesinde önemliliği

bulunmaktadır. Bir dönemdeki ihtiyaçlar karşılanmadığı zamanda, o döneme aşırı bağımlılık meydana gelmekte ve diğeri gelişim dönemleride bu durumdan etkilenmektedir (Artan, 2003).

Davranışçı kuram anlayışını benimsemiş olan psikologlarda da bireyin cinsiyet gösterişini etkin kılmasında edimsel ehemiyetini önemli derecede olduğu savunulmaktadır. Birey erkek ya da kadın grublarının tutum örüntüsü gözlenmekte, idrak eder ve taklit eder. Taklit edilen davranış aile üyelerince onaylanmaktadır ve ödüllendirilerek motive edilmektedir. Motivasyon sürdürüldüğü sürece, kadın veya erkek cinsiyet grubunun rolü benimsenir (Artan, 2003).

Bilişsel kuramcılara göre de taklit etme durumu tamamen reddedilmemektedir fakat çocuğun anlama düzeyine göre taklit yapabileceği ve taklit edilen davranışların ailenin değerlerine uygun düşenlerden seçileceği kabul edilmektedir.

Sigmund Freud (1856-1939) yetişkin bireylerde kişilik ve anormal tutumlar üzerinde araştırmalar yapılsa da kişiliklerin yapısında bebeklik ve çocukluk dönemlerinin önemliliğini beyan eden ilk kuramcı olması sebebiyle önemli bir yere sahip olarak karşımıza çıkmaktadır. Freud kişiliğın biçimlenmesinde yaşamın ilk altı yılının önemini vurgulamış ve çocuk yetiştirmede cinsel eğitimle ilgili olarak anne-baba tutumlarının önemliliğine dikkat çekilmiştir (Aydoğan, 2009).

2.4.1. Cinsel gelişim kuramları. Freud'a göre psikoseksüel gelişim beş dönemde incelenebilir:

2.4.1.1. Oral dönem (0-1 yaş). Freud'ın ifade etmesi üzerine libido enerjileri bu dönem içinde ağız ve çevresinde meydana gelen değişikliklere yoğunlaşmıştır. Çocuk ilk yaşının son dönemine doğru dış dünya ile ilişkisini bütün beden yüzeyiyle beraber yoğunlaşmış olarak ağız yoluyla devam ettirmektedir. Doyum kaynağı ağız, dudaklar ve dil olarak kabul edilmektedir. Daha sonra dişler ve çene de doyum kaynağı haline gelmektedir. Bu dönem içinde ağıza alma ve ısırma, daha sonra gelişecek kişilik özelliklerinin temellerini

meydana getirir. Ağızın dolmasından dolayı duyulan haz, daha sonraları bilgi ya da eşya edinmekten sağlanan doyumla yer değiştirebilir. Oral dönem içinde yeteri kadar doyurulmamış bebekler, yetişkinliklerinde çok sigara içen, çok yemek yiyen, alkol kullanan insanlar olabilmektedirler. Öğrencilerin heyecanlı ve gergin oldukları anda tırnak yeme halleri Freud'un oral bağımlılık olarak tanımlamış olduğu durumun bir göstergesidir (Can, 2018).

2.4.1.2. Anal dönem (2-3 yaş). Bu dönem içinde de libido enerjileri anal bölge içinde odaklandığı görülmektedir. Anüs ve mesane haz bölgesidir. Bu nedenle çocuk için idrar ve gaitanın tutulması ve bırakılması çok önemli bir duygudur. Anal uyarım bu dönem içinde emmeden çok daha fazla haz vermektedir. Bu senelerde verilen tuvalet eğitimi çocuk için çatışma kaynağıdır ve doğru zamanda ve biçimde verilen olumlu bir tuvalet eğitimi yaşantısı çocuk için önemlidir. Baskıcı, hoşgörüsüz, cezalandırıcı bir tuvalet eğitimi çocuğun bu döneme bağımlı kalmasına neden olur ve aşırı dağınıklık veya aşırı düzenlilik gibi davranışlar oluşabilir. Eğer anne-baba tuvalet eğitiminde başarılı olursa, çocukta yaratıcılık, üreticilik gibi özellikler gelişir (Onur, 1995).

2.4.1.3. Fallik dönem (4-6 yaş). Bu dönem içinde de cinsellik ve saldırganlık kavramlarıyla alakalı duygular önem kazanmıştır. Bu dönem içinde farklı cinsiyete sahip anne babaya karşı cinsel duyguların, aynı cinsiyetten olan ebeveyne karşı ise düşmanca duyguların ortaya çıkması belirgin özellik kazanmaktadır. Kız çocuk annesini uzaklaştırarak babasına yakınlaşmak, erkek çocuk da babasını uzaklaştırarak annesine yakınlaşmak istemektedir. Freud bu dönem içinde de aynı cinsi paylaştığı ebeveynlerine karşı düşmanlık duygularının beslenmeleri manasında kullandığı Oedipus Karmaşası'ndan söz etmektedir (Esencan, & Rathfisch, 2017).

2.4.1.4. Gizil dönem (7-11 yaş). Davranış tutumlarının cinsiyet rollerine göre ayrımlaşması ve cinsel kimliğin kazanılması çocuğun gelişiminin ilk yıllarında başlayan bir süreçtir. Çocuğun kız veya erkek oluşuna ilişkin zihinsel gelişimi iki yaş civarında fiziksel

gerçekliğe bağlı olarak başlar. İki buçuk yaşında kız, erkek gibi farklı kategoriler, kavramlar olduğunu farkeder. Üç yaşında kendi cinsiyetine verilen adı bilir, başka insanları fiziksel özelliklerine göre sınıflandırmaya başlar. Beş- altı yaşlarında çocuğun biyolojik cinsiyet kimliği, yani kız ya da erkek olduğu kalıcılık kazanınca davranışları cinsiyete göre farklılaşmaya başlar. Böylece çocuk üç-yedi yaşlarında önce kalıcı olmayan cinsiyet kategorileri olduğunu ve kendisinin erkeğe sürekli erkek, kızsaa sürekli kız olarak kalacağını, sonra genital farklılıkları ve genital olmayan bedensel imgelere dayandırılan, içinde yaşadığı topluma özgü maskülen-feminen kalıpyargıları farkeder ve kavramlaştırır (Bilgin, 2018).

2.4.1.5. Genital Dönem (12-18 yaş). Cinsiyete ait rollerin benimsenmesi sonrasında artık vücutlerin değişim mekanizması başlamıştır. Kadınlarda, erkeklere oranla daha erken başlayan vücut değişimleri gün geçtikçe çocukların birey olma mücadelesi olarak tasavvurlanmaktadır. Bu dönemde cinsel kimlik oluşmaya başlamıştır. Özdeşimde öncelikle anne-baba, sonra da öğretmen ve çocuğun çevresindeki diğer yetişkinler önemli rol oynar. Bu sebepten bu dönemde kız çocuklarıyla anne iletişimi, erkek çocuklarla baba iletişimi daha önemli rol oynar. Çocuk etrafındaki insanlardan aldığı övgü ve teşvikle kendi cinsiyetine ait özellikleri daha da geliştirir ve cinsel kimliğini oluşturur.

2.5. Eriksonun Psikososyal Gelişim Kuramı

Erikson Frued' un psikoanaliz kuramını temel alarak psiko-sosyal gelişim kuramını 1902-1994 yılları arasında ortaya koymuştur. Erikson çalışmalarının ilk yıllarında Freud'un düşüncelerinden etkilenmiş olsa da Freud'un bireyin kişilik gelişimi konusunda ortaya koyduğu psikoanalitik kuramdan ve onun bireye yaklaşımından farklı bir anlayışa sahiptir. Freud bireyin kişilik gelişiminde onun biyolojik yönüne ağırlık vermesine rağmen, Erikson bireyin gelişiminde kültürel ve sosyal etmenlerin daha etkili olduğunu düşünmektedir (Arslan, 2008). Odak noktası çocukluk ve cinsellik olan psikoanalitik kuramdan farklı olarak Eriksonun psikososyal kuramında toplumsal öğrel ve yaşamın tüm evrelerine yer

verilmektedir. Eriksona göre birey çevreyle etkileşim içerisinde gelişmektedir. Bireyin gelişimi biyolojik gelişimler, toplumsal etkiler ve kişisel deneyimlerle ilişkili olarak görülmektedir. Eriksonun psikososyal gelişim kuramı sekiz evreden oluşmaktadır. Bu kuramda toplumsal öğreler ve yaşamın tüm evrelerine değinilmiştir. Eriksonun kuramındaki temel kavramlar aşağıdaki gibidir:

2.5.1. Aşamalı oluşum ilkesi. Aşamalı oluşum evresi kuramına göre birey önceden belirlenmiş adımlarla belli bir tasarım içinde gelişmektedir. Fetüs gibi zaman içinde geliştiği ve olgunlaştığı için bu kavram aynı zamanda epigenetik ilke adı da taşımaktadır.

2.5.2. Bölge (organ) işlev biçimi. Bölge veya organ vücudumuzun gelişim evresine uygun bedenimizi temsil etmektedir. Organlarımız, işlev biçimi gelişimsüreçlerine uygun olarak bedenimizdeki her bölgesel davranışları ve kişilerarası ilişkiler örüntüsünü belirtir. Örnek üzerinden anlatılırsa, hayatımızın başlangıç dönemlerinde bebeğin gelişimsel evresine uygun beden bölgesi ağız ve bu bölgenin organ işlev biçimi içe almadır. Bu organın işlev biçimi zamanla tüm beden bölgelerine yayılarak bir davranış örüntüsüne dönüşür. Bebek bu zaman yalnızca ağız yoluyla değil, gözleriyle de çevresini izler ve yakalanma ve dokunma reflekslerini kullanarak nesnelere yakalayarak içine alma işlemini yapar.

2.5.3. Toplumsal işlev örüntüsü. Bu yaklaşım, gelişim evresine uygun beden bölgesinin davranış biçiminin ve kişilerarası ilişki örüntüsünün belirlenmesidir. Bu evrenin toplumsal işlev örüntüsü ise bebek ve bakıcısı arasındaki alma verme ilişkisinin niteliğidir. Bu ilişki nitelik sayesinde bebek toplumsal alışveriş anlamındaki ego yetilerini kazanır.

2.5.4. Sosyal kimlik. Kimlik, farklı alanlarda farklı şekillerde tanımlanan bir kavramdır. Sosyal kimlik burada bireyin çevresiyle, sosyal alanla iletişim sonucunda elde ettiği aynılık ve süreklilik duygusunu test etmesi veya gözlemlemesidir. Ergenlik döneminin 10-18 yaş aralığını kapsadığını varsayarsak ergenlikte kazanılması gereken en önemli özellik kimlik gelişimidir. (Atak, 2011).

2.6. Ergenlerde Kendini Gizleme Davranışı (Self- Concealment)

Kendini gizleme, başkalarının kendileriyle ilgili endişe verici ve olası utanç verici verileri bilinçli olarak gizlemesinin davranışsal bir önerisidir (Fridlander, Nazem, Fiske, Nadorff ve Smith, 2012). Kendini gizleme süreci şu adımları içermektedir:

- (a) olumsuz bir şekilde değerlendirilmiş bir sırrı saklamak,
- (b) başkalarından uzak tutmak
- (c) kendini ifşa etmekten sakınmak veya endişelenmek.

Kendini gizlemek, özel olan bir durumun başkalarından bilerek saklanması şeklinde tarif edilmektedir (Bok,1989; Kelly,2002). Kendini gizlemeyi anlamak, öfke, gergin, depresif, stresli ve şiddete karşı daha yüksek tutuma sahip olan ergenlere yardımcı olmak için uygun araçları geliştirmek için bazı yararlı sonuçlara yol açabilir (Larson & Chastain, 1990; Masuda & Latzman, 2012).

Çalışmalar, kendi kendini gizlenmenin ilişki doyumu ve ilişki refahı ile negatif bir şekilde ilişkili olduğunu ortaya koymuştur (Uysal, Lin, Diz & Bush, 2012), ancak depresyon ve intihar ile pozitif olarak ilişkilidir (Fridlander ve ark, 2012). Bu nedenle, kendini gizleme, psikolojik sıkıntı (Masuda, Anderson & Sheehan, 2009), olumsuz duygular (Kahn & Hessling, 2001), uyumsuz mükemmeliyetçilik (Kawamura & Frost, 2004), olumsuz benlik saygısı ve psikolojik ile olumlu yönde ilişkilidir. Ve fiziksel belirtiler, (Ward, Doherty & Moran, 2007), ancak psikolojik yardım aramak için sosyal destek ve gönülsüzlükle negatif ilişkilidir (Barry & Mizrahi, 2005). Araştırmalar ve psikolojik uyum, kendi kendini gizlenmenin psikolojik iyi oluşu engellediğini de ortaya koymuştur (Uysal, Lin ve Diz 2010; Wang, Qi ve Cui, 2014; Wismeijer & Van Assen, 2008) (Potoczniak, Aldea & DeBlaere, 2007).

Araştırmacılar uzun süredir gizli kalmak için ödenecek psikolojik bir bedel olduğunu iddia etmişlerdir. William James (1902), “Özellikle ergenlik döneminde olan erkekte gizlilik

kabuğunun açılmasının zorunluluğu olsa dahi, patlamaya ve rahatlamaya yaramayacağını düşünülüyor” belirtmiş ve James'in çağdaş Sigmund Freud ve takipçileri bu tarz bireylerin patolojik yönlerini takip etmiştir. (Ellenberger, 1970). Çağdaş araştırmacılar ve teorisyenler, kendimizle ilgili neyi gizlediğimizi ve açığa vurduğumuzu refahımızı nasıl etkilediğini araştırmaya devam etmektedirler (Bok, 1983; Caughlin & Vangelisti, 2009; Farber, 2006; Finkenauer, Kubacka, Engels & Kerkhof, 2009; Imber-Black, 1998; Kelly, 2002; Kelly & Macready, 2009; Pennebaker, 2011; Petronio, 2000; Arigo & Smyth, 2012).

Kendini gizleme hali, belli durumların açığa çıkmasına engel olmakla beraber olayı etkin biçimde engellenmesidir ve bu yönüyle yorucu ve stresli bir durum olarak kabul edilmektedir (Pennebaker, 1989).

Larson ve Chastain (1990) kişilerin kendilerini gizlemeye dair ilgilerini “kendine gizleme” şeklinde tanımlı uygun görmektedirler. Kendini gizleme hali bir kişinin diğer kişi veya kişilerden bilinçli şekilde saklamış olduğu bilgilerden meydana gelmektedir. Böylelikle, kendini gizleme ya gizlenen ya da yalnızca iki ya da daha fazla birey arasında paylaşılmış olan saklı yanları kapsayan sosyal bir olgudur (akt: Frinj,2004). Bir bireyin herkesten gizlediği yanları bireysel bir sırdır. Bir ya da birden fazla bireyle paylaşılan ancak başkalarından saklanan sır da paylaşılan sırdır.

Sosyal medyanın hayatımıza girmesi halini Hazar (2011), bireylerin kullandıkları sosyal medya vasıtasıyla özel profil meydana getirebildiğini ve bu duruma ek olarak da iletişimde bulunabildiklerini, yine bu profiller vasıtasıyla başkalarını beğenme ve iletişimde bulunma imkânı bulabildiklerini belirtmekte bu nedenle de sosyal ağların popülerliğini kullanıcıya göre özel olabilme özelliğine bağlamaktadır. En çok ergen bireyleri sosyal beğeni kazanmak ve olumlu izlenimler oluşturmak için kendi kalitelerini yüceltme, örnek insan olma, sevgi dolu ve şefkatli davranma gibi taktikler de kullanarak kendine yönelik algıları yönetebilmektedir (Armağan, 2013). Bu anlamda sosyal medya kişilerin kendini farklı

yansıtılabildiği bir ortamdır. Diğer bir deyişle sosyal medya profilleri, kendini ifşa etme ve gizleme için kullanıcılara fırsatlar sunmaktadır. Kendini gizleme ve kendini ifşa etme arasındaki denge kişiden kişiye değişmekte ve bu değişim kısmen de olsa kişilik özellikleriyle açıklanabilmektedir (Quercia ve Ark. 2012).

Sosyal medya kullanımında önemli bir yere sahip olduğu düşünülen kendini gizleme, kişilik özelliği kaygı, depresyon vb. psikolojik sıkıntılara yol açarak bireyin iyilik halini olumsuz etkilemekte ve bireyi sosyal destekten yoksun bırakarak ilişki doyumunun düşmesine yol açabilmektedir. (Magsamen-Conrad, Billotte – Verhoff & Greene, 2014). Yani kendini gizleme hem kişilik değişkeni hem de kişiler arası süreci yansıtan bir durum olarak ortaya konmaktadır. Bu olgu bireyin sosyal dünyasını etkilemekte ve sosyal destek ağlarının yetersiz kullanımına veya hiç kullanılmamasına yol açmaktadır. (Terzi, Güngör & Erdayı, 2010).

2.7. Ergenlerde yalnızlık ve sır saklama

Sır saklama kavramı, kişinin kendileri ya da başkalarıyla alakalı herhangi bir veriyi bilinçli şekilde kendilerine saklama, kimseyle paylaşmaması durumunda olması halidir (Bok, 1989; Kelly, 2002). Sır saklama kavramının pek çok kuramsal açıklamaları bulunmaktadır. Ket vurma kuramı bakımından kendini gizleme incelendiğinde, kişinin kendilerini açmıyor olması veya duygularını gizlemesi kişilerde fiziksel olarak şikâyetlere sebep olduğu görülmektedir (Kelly & Mckillop, 1996). Sosyal alan kuramı kapsamında sır saklama incelendiğinde, kişisel, geleneksel ve ahlaki sır saklama alanları bulunmaktadır.

Bireysel anlamda kendini gizleme faaliyeti kişinin kendisiyle alakalı olan ve başkalarını etkisi altına almayan konuları içermektedir (Nucci, 1981). Geleneksel anlamda sır saklama bireyin toplumsal veya sosyal alanlarda benzer davranışlar göstermesi şeklinde olmaktadır. Ahlaki alanda sır saklama, kişinin kendileri haricindeki alanı ilgilendirmektedir. Kişinin sır saklamahaları, başka kişilerin alanına girme, onları olumsuz seviyede etkileyecek sırları saklamaları biçiminde görülmektedir (Turiel, 1983). Ergenlerde ahlaki gelişimlerine

paralellik gösterecek şekilde de kendileriyle ilgili veyahut başka kişilerle alakalı bütün sırları, diğerlerine açıp açmama hususlarında bazı yargılar geliştirmektedirler. Bu topludurum incelendiğinde sır saklamayla kişinin ahlaki olgunluk arasında yakın bir ilişki olduğu kanısına varılabilmektedir. Her ne kadar ergenlik dönemi içinde olan kişinin sır saklamasının onun bireyleşmesine olanak sağlayacak olduğu ortaya konulmuş olsa da sır saklama genel bir bakış açısıyla olumsuz olarak değerlendirilebilecek bir takım fiziksel yakınmalar ve psikososyal problemlerle ilişkilendirilmiştir (Larson & Chastain, 1990; Kelly,1999; Finkenauer, Engels & Meeus, 2002).

Ergen bireylerin sağlam biçimde olgunluk dönemine geçmeleri adına yerine getirmeleri gerekli sorumluluklarından bir tanesi özerklidir. Çoğu ergen için özerklik duygusu geliştirmek yetişkin olmanın birer parçası olan kimlik duygularını geliştirmeleri kadar önem arz etmektedir (Noom, Dekovic & Meeus, 2001). Ergenlik döneminde fiziksel ve bilişsel alan içindeki farklılıklar, sosyal etkileşimin artış göstermesi ve yeni sorumlulukların kazanımlarıyla özerklik gelişimlerinde büyük bir artış görülmektedir.

2.7.1. Ergenlerde utangaçlık. Kendini gizlemeye ek olarak sosyal medyada kendini farklı yansıtmaya neden olabilecek bir diğer kişilik özelliği de utangaçlıktır. Utangaçlık başkalarının bulunduğu yerde yaşanan tedirginlik ve kısıtlanma duygusu olarak tanımlanmaktadır. Utangaçlığın en çok yaşandığı ortamların ise belirsizliğin olduğu ve kişiye yabancı insanların bulunduğu sosyal ortamlar olduğu belirtilmektedir (Demir, 2016; Akt: Bozkur & Gündoğdu 2017).

Kişilerarası ilişkilerde bireyin kendini rahatsız hissetmesi olarak tanımlanan utangaçlık basit olarak, bireyin başkalarıyla olan ilişkileri sırasında duyulan ve doğal davranışları etkileyen rahatsız edici bir duygudur. Utangaçlık ayrıca bireyin yeni insanlarla tanışmasını, arkadaşlar edinmesini ve değişik yaşantılardan zevk almasını engelleyen en önemli etmen olarak görülmektedir (Erdinç, 1980; Akt: Hamarta & Demirbaş,2009). Utangaç

kişiler kendi düşünce ve davranışlarına fazla odaklanıp kendilerini suçlayıp ve başkaları tarafından olumsuz değerlendirilmekten korkarlar. Bu bireyler daha çok evresindekilerden gelecek geribildirimlerle ilgilenirler. Bu türden kaygılar bireyin kendisi hakkında yanlış ve olumsuz inançların oluşmasına neden olmaktadır (Hamarta & Demirbaş, 2009).

Utangaçlık kavramı farklı yaş aralıklarında görülse de, daha çok ergenlik döneminde sık olarak yaşanan bir duygudur. Utangaçlık hissi yaşayan ergenler kendini ifade etmek, yeni ilişkiler kurmak, herhangi bir gruba ve ya arkadaşlık ortamına uyum sağlamak vs gibi durumlarda çok zorlanırlar. Bu zaman kendini gizleme durumu ortaya çıkmaktadır ki, bu da ergenin iletişim kurma, arkadaşlık ilişkileri, hatta akademik başarı düzeyini de etkilemektedir. Utangaçlığın nedenlerine baktığımızda bu, çocukluk döneminde anne babanın etkisinden de kaynaklanabilir. Bazen aşırı korumacı veya otoriter anne baba davranışlarından dolayı çocuk kendisini rahatça ifade edemez ve bu onda sonradan utangaçlık duygusunun oluşmasına neden olur. Utangaçlığın ergenlik döneminde ortaya çıkmasının nedeni ise bu dönemde ergenler için çevresinin özellikle de arkadaş çevresinin düşüncesi büyük önem taşır. Beğenilmek, önemsenilmek, dikkat çekmek ve merkezde olmak en vazgeçilmez etmenlerdendir (Durmuş, 2008).

Utangaç insanlar sosyal ağları kullanırken rahat etseler de, oradan gerçek dünyaya geçiş zamanı orada sergiledikleri gerçek olmayan davranış ve tanımlar “sorunlu” davranışlar olarak nitelendirilir. Özellikle yeni ama kimliksiz arkadaşlıklar kurarak gerçek hayatta sahip olunan sosyal beceri yetersizliğini hafifletmek veya rahatsızlık ve kaygı yaratan durumlardan kaçınmak utangaçlıkla oldukça bağlantılıdır ve uzmanlar tarafından işlevsel olmayan davranışlar olarak görülür (Koydemir,2010).

2.7.2. Ergenlerde kendini gizleme ile ilgili yurt içinde yapılmış çalışmalar. Terzi, Güngör ve Erdayı, (2010) tarafından yapılan çalışmada da kendini gizleme olgusu gerek kişilik değişkeni gerekse de kişiler arası süreçleri aksettiren bir durum olarak ortaya

çıkılmaktadır. Söz konusu olgu bireyin sosyal dünyasını etkisi altına almakta ve sosyal destek ağlarının yetersiz kullanımına veya hiç kullanılmamasına neden olmakta olduğu ortaya konulmuştur.

Güngör, (2001) tarafından yapılan çalışmada da kendini gizleme unsurunun yanında ergenlerin kendini farklı yansıtma haline zemin hazırlayacak ana unsur bir diğer kişilik özelliği de utangaçlık olma durumu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bozkır ve Gündoğdu, (2017) tarihinde yapılan çalışma kapsamında, ilk amacı lise öğrencilerinin sosyal medyaya yönelik tutumların kendini gizleme ve utangaçlığı yordayıp yordamadığını belirlemeye çalışmışlardır. Bu çalışmadaki bir diğer esas amaç da, sosyal medyada kendini ifşa etmeyen ve kimliğini gizleyen ergenlerin kendini gizleme ve utangaçlık puanlarının farklılaşımını tespit etmektir. Bu çalışma içinde toplamda 241 (128 kız, 113 erkek) lise öğrencisinin aktif katılımıyla olmuştur. Araştırma kapsamında elde edilen verilere göre ise, öğrencilerin kullandıkları sosyal ağlara dair tutumlarının alt boyutlarıyla olan sosyal yetkinlikleri ve sosyal ayrılma boyutlarıyla utangaçlık ve kendini gizleme puanları özelinde anlamlı bir ilişkinin bulunduğu ortaya konuşmuştur. Sosyal medyaya yönelik tutumlardan sosyal yetkinlik ve sosyal izolasyonun utangaçlık ve kendini gizleme puanlarını anlamlı düzeyde yordadığı ortaya konuşmuştur. Araştırma grubunun % 28'lik kısmının sahte hesap kullanmış olduğu, % 20,7'lik kısmın da bazen ve % 3,7'lik kısmında sürekli olarak kendini farklı yansıtan paylaşımlar yaptığı gözlemlenmiştir. Araştırma içinde ayrıca sosyal medya sahte hesap kullanan ve kendini sosyal medya platformlarında mevcudiyetinden daha başka gösteren ergenlerin utangaçlık ve kendini gizleme puanlarının sahte hesap kullanmadığını ve kendini farklı yansıtmadığını belirten ergenlerin puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

Karaduman'a (2010) göre de yaptığı araştırma çerçevesinde çevrimiçi gizlilik, kişi gerçek kimliklerini ayırarak ve devamedici konuma gelmiş, bu durumda gerçek olmayan kimlik tanımı altında kişiye farklı kimlikleri özelleştirme olanağı tanımıştır.

2.7.3. Ergenlerde kendini gizleme ile ilgili yurt dışında yapılmış çalışmalar.

Kişilerin ergenlik döneminde yaşamış olduğu psikolojik sorunlarını çözmek adına profesyonel bir kurumdan destek almamasının önünde yatan en büyük nedenlerin başında kendini saklama gelmektedir.

Larson ve Chastain (1990) tarafından yapılan çalışmada, pek çok ergen, başkalarına söylemekten kaçındığı kendisiyle ilgili rahatsız edici bilgilere, duygulara ve düşüncelere sahip olduğu yapılan araştırmalarla ortaya konulmuştur. Bu problemler en az sıkıntı verenden en çok sıkıntı veren duruma doğru genişlediği görülmüştür. Bazen söz konusu sırlar bir veya iki kişiye ifade edilirken bazen kimseye söylenmediği ifade edilmiştir. Klinik uygulama ve araştırmalar, bazı bireylerin başkalarının yaptığından daha fazla kendini saklama eğiliminde olduklarını, birçok acı veren veya travmatik tecrübeleri sık sık sakladıklarını (cinsel istismara uğrama, tecavüze uğrama, yas, aile sırları, kişinin ilişkilerindeki mutsuzluk veya kendisi konusundaki güçlü olumsuz düşünceler, AIDS'i içeren ciddi medikal koşullar) ifade ettikleri görülmüştür.

Kelly ve Achter (1995) ve Cramer (1999) yaptıkları çalışmalarında yüksek düzeyde kendini saklayan bireyler kişisel bilgileri açıklamaktan çekindikleri için, profesyonel yardım aramaya daha az gönüllü olabildiklerini ortaya koyarlarken kendini saklama düzeyi yüksek olan bireylerin, psikolojik danışma sürecine yönelik olumsuz tutuma sahip olduklarını vurgulamışlardır.

Kendini saklama aynı zamanda, kişiler arası bir süreç olarak ele alınmakta ve kişinin sosyal dünyasını etkileyen sonuçlara sahip olduğu ifade edilmektedir. Bireylerin sıkıntı verici bilgiyi saklama düzeyi durumsal içerikle, sosyal ortamla ve bilginin içeriğine bağlıdır.

Vrij, Nunkoosing, Paterson, Oosterwegel ve Soukara (2002) tarafından çalışmada da bilhassa sosyal yönden tabu olan konular, kişisel olarak sıkıntı veren bilgilerden daha fazla saklandığı ortaya konulmuştur.

Gilbert-Maroko (2011) tarafından incelenen çalışmada ise ergenlerin başkalarının olumsuz tepkisine yol açacağını düşündükleri bilgilerini saklama eğiliminde olduklarını göstermektedir.

Kahn ve Hessling (2001), tarafından yapılan çalışmada da kendini gizleme davranışının daha şüpheli, endişeli ve içedönük kişilik özellikleri ile ilişkili olduğu öngörüldüğünde, kendini saklama düzeyi yüksek olan kişilerin başkalarının olumsuz tepkilerine neden olduğu düşündükleri bilgilerini saklama eğiliminde buldukları, bundan kaynaklı da yardım aramaya yönelik olumsuz tutumlar sergiledikleri söylenebilir.

Yukarıda bulunan bulgularla eşdeğerlik gösteren bir diğer çalışması olan Liao, Rounds ve Klein (2005) tarafından yapılan ve yardım arama modelinin test edildiği araştırmada, yardım arama tutumları ile kendini gizleme arasında olumsuz bir ilişki bulunmuştur.

3.Bölüm

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın yöntemi, evren ve örneklem, verilerin toplanması ve analizi başlıkları altında yer alan bilgiler sunulmaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma nicel araştırma yöntemleri kullanılarak yapılmıştır. Bu araştırmada lise öğrencilerinin cinsel eğitime yönelik tutumları ile kendini gizleme durumları arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla korelasyonel model kullanılmıştır. Bu model iki ve daha fazla değişken arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla kullanılmaktadır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2016) Aynı zamanda cinsel eğitime yönelik tutum ve kendini gizleme durumu cinsiyet, sınıf düzeyi ve okul türü değişkenine göre farklılaşp farklılaşmama açısından incelenmiştir.

3.2. Evren ve Örneklem

Çalışma evrenini 2018-2019 eğitim öğretim yılında, Bursa ilinin Osmangazi, Nilüfer ve Yıldırım ilçelerinde bulunan ortaöğretim kurumlarında öğrenim görmekte olan 9., 10., 11. ve 12. sınıf öğrencilerini kapsamaktadır. Araştırmanın örneklem grubunu ise 2018-2019 eğitim öğretim yılında aynı il ve ilçede bulunan ortaöğretim kurumlarında öğrenim görmekte olan 530 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Bu araştırmanın örneklemini seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenen 530 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmaya uygun ve gönüllü katılımcılar tercih etme olasılığı bakımından ve aynı zamanda katılımcılara ulaşma açısından avantaj sağladığı için uygun örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Verileri hatalı ve boş bırakan katılımcıların ölçekleri değerlendirme dışı bırakılmıştır. Veriler eksik değer, aykırı değer, normallik, çoklu doğrusal bağlantı açısından incelenmiştir. Aykırı değer analizinde Mahalonobis uzaklık değerine bakılmış ve 45 veri analizden çıkarılmıştır. Son aşamada yapılan işlemler sonucunda 361

(74.4%) kadın 124 (25.6%) erkek olmak üzere 485 öğrenci çalışma grubunu oluşturmuştur. Bunlardan 145'i (29.9%) anadolu lisesi, 206'sı (42.5%) meslek ve teknik anadolu lisesi ve 134' ü (27.6%) sosyal bilimler lisesi öğrencisidir. Çalışmaya katılan 485 öğrenciden 174' ü 9. sınıf (35.9%), 168' i 10. sınıf (34.6 %), 73' ü 11. sınıf (15.1%) ve 70' i 12. (14.1%) sınıf öğrencisidir. Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik bilgileri Tablo 2' de verilmiştir.

Tablo 2.

Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Çeşitli Demografik Bilgileri

Değişkenler	Gruplar	n	%
Cinsiyet	Kız öğrenci	361	74.4
	Erkek öğrenci	124	25.6
	Toplam	485	100
Sınıf Düzeyi	9	174	35.9
	10	168	34.6
	11	73	15.1
	12	70	14.4
	Toplam	485	100
Okul Türü	Anadolu Lisesi	145	29.9
	Mesleki ve Teknik Lisesi	206	42.5
	Sosyal Bilimler Lisesi	134	27.6
	Toplam	485	100

3.3. Veri Toplama Araçları

3.3.1. Kişisel bilgi formu. Araştırmacı tarafından oluşturulan kişisel bilgi formunda katılımcılar ile ilgili sosyo-demografik bilgileri elde etmek için kullanılmıştır. Kişisel bilgi formunda lise öğrencilerinin cinsiyet, öğrenim gördükleri okul türü, sınıf düzeyi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3.3.2. Cinsel eğitime yönelik tutum ölçeği. Turhan (2015) tarafından geliştirilen “Cinsel Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği (CEYTÖ)” kullanılmıştır. Ölçek 0-5 arasında puanlanan 5'li likert tipi olup 15 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin cinsel eğitimin yararına ilişkin görüşleri ve cinsel sağlığa ilişkin genel görüşleri kapsayan 2 alt boyutu mevcuttur. Madde 2, 5, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15 cinsel eğitimin yararlarına ilişkin görüşleri, 1, 3, 4, 6, 7 ise cinsel sağlığa ilişkin görüşleri ölçmektedir. İki faktör ve 15 maddeyle şekillenen CEYTÖ’ nün ergenlik döneminde olan bireyler için, cinsel eğitime yönelik tutumları ölçmede kullanılabileceği düşünülmektedir (Turhan,2015). CEYTÖ ‘nün ölçeğinin açımlayıcı faktör analizi sonucunda iki faktöre sahip olduğu tespit edilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda ise GFI ve CFI değeri 0,90’ nın üstünde, RMSEA değerinin 0,08“in altında olduğu görülmüştür. Bu çalışmada alt boyutlara ilişkin alfa değerleri incelendiğinde, cinsel eğitimin yararlarına ilişkin görüşler boyutunun Cronbach alfa tutarlılık katsayısı .92, cinsel sağlığa ilişkin görüşler boyutunun Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı ise .62 olarak bulunmuştur. Bu çalışma için ölçeğin geneline ilişkin Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı .90 olarak bulunmuştur. Dolayısıyla modelin iyi uyum gösterdiği sonucuna varılmıştır.

3.3.3. Kendini gizleme ölçeği. Ölçek Larson ve Chastain (1990) tarafından geliştirilmiş, Deniz ve Çok (2010) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Bu ölçme aracı kendini gizleme yönelimi, başkalarıyla paylaşılmayan ve başkaları tarafından rahatsız edici görülen sır ve kişisel bilgilerin açıklanmasını ölçen 10 maddeden oluşmaktadır (Larson &Chastain,1990). KGÖ’ nün faktör analizi sonucunda GFI değeri 0,93, CFI 0,97, RMSEA indeksinin ise

0,08'in altında olduğu görülmüştür. Ölçek 5'li likert tipi olup; Bana Hiç Uygun Değil=1, Bana Uygun Değil=2, Kararsızım=3, Bana Uygun=4 ve Bana Tamamen Uygun=5 olarak derecelendirilmektedir. Bu çalışma için ölçeğin Cronbach alfa iç güvenirlik katsayısı .89 olarak bulunmuştur. Dolayısıyla modelin iyi uyum gösterdiği sonucuna varılmıştır.

3.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma bilgileri 2018-2019 eğitim öğretim yılında Bursa İlinin Nilüfer, Osmangazi, Yıldırım ilçelerinde bulunan dört farklı eğitim kurumunda uygulama izni için Bursa İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne başvurulmuş ve onay alınmıştır (Ek 1). Onay alındıktan sonra Mayıs-haziran 2019 tarihleri arasında adı geçen ilçelerde bulunan okullarda 9., 10.,11., ve 12. sınıfta öğrenim görmekte olan öğrencilere tamamı araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Araştırmada dört farklı lise türünde öğrenim görmekte olan öğrencilerin cinsel eğitime yönelik tutumu ile kendini gizleme durumları arasındaki ilişkileri incelemek için Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Korelasyon iki ve daha fazla veri dizisi arasındaki ilişkinin miktarını ve yönünü belirtmek amacıyla yapılan istatistiksel bir işlemdir (Can, 2018). Ayrıca lise öğrencilerinin cinsel eğitime yönelik tutumu cinsiyet, okul türü ve sınıf düzeyine göre farklılaşp farklılaşmama açısından incelenmiştir.

Her uygulamadan önce uygulama yapılacak sınıflara çalışmanın amacı açıklanmış ve tamamen gönüllülük ve gizlilik esasları hatırlatılarak gönüllü olanlar çalışmaya dâhil edilmiştir. Uygulamadan sonra uygulama ve konuyla ilgili soru sormak isterlerse, katılımcılara araştırmacının iletişim bilgileri verilmiştir. Tüm uygulamalar boyunca hiç bir katılımcı çalışmaya katılmayı reddetmemiş, iletişim kurmak amacıyla hiç bir katılımcı başvurmamıştır. Araştırma kapsamında toplam 530 katılımcıdan veri toplanmıştır. Bu verilerden 45 tanesi eksik ve yanlış doldurma sebebinden dolayı analiz dışı bırakılmış ve 485 veri ile analizle devam edilmiştir. Araştırmada sonucunda ulaşılan veriler SPSS 22.0 (Statistical Package for Social Sciences) yazılımı kullanarak çözümlenmiştir. Araştırmaya

katılan öğrencilerin demografik, frekans ve yüzde değerleri çıkarılmış, yapılan normallik testi sonucunda verilerin normal dağılımı görülmüştür. Daha sonra verilerin analizinde cinsiyeye göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için ilişkisiz örneklem için t testi, sınıf düzeyi ve okul türüne göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için tek yönlü varyans analizi ve iki değişken arasında ilişkiyi incelemek için Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı kullanılmıştır.

4. Bölüm

Bulgular

Bu bölümde araştırma kapsamında istatistiksel işlemler sonucunda elde edilen bulgular ve bulgulara yönelik yorumlar sunulmuştur.

4.1. Ölçeklerden Alınan Puanlara İlişkin Normallik Analizi Sonuçları

Araştırma kapsamında ölçeklerden alınan puanların normal dağılıp dağılmadığını belirlemek için normallik analizleri yapılmıştır. Ergenlerin cinsel eğitime yönelik tutum ölçeği ve alt boyutları, kendini gizleme ölçeğinden alınan normallik analizi sonuçları Tablo 3' de verilmiştir.

Tablo 3.

Cinsel Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği ve Alt Boyutları ile Kendini Gizleme Ortalama Puanlarına İlişkin Kolmogorov-Smirnov Normallik Testi Sonuçları

Değişken	İstatistik	N	P
CEYTÖ ortalama	.061	485	.000
Cinsel Sağlığa İlişkin Görüşler ortalama	.072	485	.000
Cinsel Eğitimin Yararlarına İlişkin Görüşler ortalama	.097	485	.000
KGÖ ortalama	.060	485	.000

**p<.01

Tablo 3' deki bulgular incelendiğinde; ölçeklerden alınan puanlar sig.<.05 olduğundan normal bir dağılım göstermemiştir. Kolmogorov-Smirnov testi çok küçük değişkenlere karşı bile hassaslık gösterdiği için doğru sonuçlara vermeyebildiğinden, bu nedenle betimsel istatistikler ve çarpıklık-basıklık katsayılarından yararlanması önerilmektedir (Büyüköztürk, 2017).

4.2. Cinsel Eğitime Yönelik Tutum ve Kendini Gizleme Davranışı ile İlgili Betimsel İstatistikler

Ergenlerin cinsel eğitime yönelik tutumları, kendini gizleme ölçek puanları ve alt boyutlarına ilişkin istatistikler Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4.

Cinsel Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği ve Alt Boyutları ile Kendini Gizleme Ortalama

Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Değişkenler	n	Ortalama	Mod	Medyan	SS	Çarpıklık	Basıklık
CEYTÖ ortalama	485	3.90	.39	.39	.61	-.86	.15
Cinsel sağlığa ilişkin görüşler	485	3.46	.36	.34	.67	-.21	.17
Cinsel eğitimin yararlarına ilişkin görüşler	485	4.11	.50	.41	.68	-.10	.19
KGÖ ortalama	485	2.46	.10	.24	.92	.36	-.38

Tablo 4’deki incelendiğinde; cinsel eğitime yönelik tutum ölçeğinin puan ortalaması (M=3.90), cinsel sağlığa ilişkin görüşler alt boyut ortalaması (M=3.46), cinsel eğitimin yararlarına ilişkin görüşler alt boyut ortalaması (M=4.11) ve son olarak kendini gizleme ölçek ortalaması ise (M=2.46) çıkmıştır. Ortalama, mod, medyan değerlerinin birbirine benzer olması, çarpıklık ve basıklık katsayılarının -1 ile +1 arasında yer alması normalliğin bir göstergesi olarak kabul edilmektedir (Büyüköztürk, 2017). Bu çalışmada verilerin dağılımları, mod, medyan, aritmetik ortalama, basıklık ve çarpıklık katsayıları gibi istatistikler üzerinden incelenmesi, betimsel yöntemler olarak belirtilmektedir. Bu kapsamda aritmetik ortalama mod, medyanın eşit yada yakın olması, basıklık ve çarpıklık katsayılarının ± 1 sınırları içinde 0’a yakın olması, çarpıklık ve basıklık katsayılarının kendi standart hatalarına bölünmesi ile

hesaplanan çarpıklık ve basıklık indekslerinin ± 2 sınırları içinde 0'a yakın olması, standart sapma ile ortalamanın oranını yüzde olarak ifade eden bağıl değişim katsayısının 20 ile 25 aralığında olması normal dağılımın varlığına kanıt olarak değerlendirilmektedir (Kirk,2008; Steven, 2009; Demir, Saatçioğlu & İmrol, 2016). Bu çalışmada ölçek ve alt boyutlara ilişkin çarpıklık ve basıklık değerleri incelendiğinde sonuçların -2 ile +2 arasında yer aldığı görülmektedir. Buna göre veri setimize parametrik analiz yöntemleri uygulanacaktır.

4.3. Cinsel Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği ile Kendini Gizleme Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre t-Testi Bulguları

Ergenlerin cinsel eğitime yönelik tutum ölçeği ile alt boyutları ve kendini gizleme ölçeğinin cinsiyet değişkenine göre göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için t testi yapılmış ve elde edilen analiz sonuçları Tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 5.

Cinsel Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği ve Alt Boyut Puanları ile Kendini Gizleme Ortalama Puanlarının Cinsiyete Göre Farklılaşmasına İlişkin Bağımsız Örneklem t- testi Sonuçları

Değişkenler	Cinsiyet	<i>n</i>	<i>M</i>	<i>SS</i>	<i>T</i>	<i>p</i>
CEYTÖ ortalama	Kız öğrenci	361	3.87	.65	-.18	.070
	Erkek öğrenci	124	3.97	.48		
Cinsel Sağlığa İlişkin Görüşler	Kız öğrenci	361	3.45	.70	-.06	.051
	Erkek öğrenci	124	3.50	.61		
Cinsel Eğitimin Yararlarına İlişkin Görüşler	Kız öğrenci	361	4.08	.71	-.20	.040*
	Erkek öğrenci	124	4.21	.55		
KGÖ ortalama	Kız öğrenci	361	2.45	.92	-.15	.098
	Erkek öğrenci	124	2.46	.91		

* $p < .05$, ** $p < .01$

Tablo 5'deki bulgular incelendiğinde; yalnızca cinsel eğitime yönelik tutum ölçeğinin cinsel eğitimin yararlarına ilişkin görüşler alt boyutunun cinsiyete göre istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir ($t(485) = -.20$, $p < .05$). Buna göre erkek öğrencilerin ($M = 4.21$) cinsel eğitim ortalama puanları, kız öğrencilere ($M = 4.08$) oranla daha yüksektir. Kendini gizleme cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($T = -.15$, $p > .05$). Bu sonuçlara göre erkek öğrencilerin cinsellik ve cinsel eğitim konusunda bilgilenme isteklerinin kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu söylenilebilir.

4.4. Cinsel Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği Ortalama Puanlarının Okul Türüne Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları

Ergenlerin cinsel eğitime yönelik tutum ölçeği puanlarının okul türüne göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizi (Anova) yapılmış ve elde edilen analiz sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6.

Cinsel Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği Ortalama Puanının Okul Türüne Göre Farklılaşmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Okul Türü	N	Levene İstatistiği	Sig.	Ort.	SS	F	P
Anadolu Lisesi	145			4.03	.46		
CEYTÖ Mesleki ve Teknik Ortalam a Lisesi	206	8.01	0.00	3.79	.68	.68	.00
Sosyal Bilimler Lisesi	134			3.91	.63		
Toplam	485			3.90	.61		

sig.>.05 ise varyanslar homojendir.

Tablo 6'daki bulgular incelendiğinde; $p < .05$ olduğundan cinsel eğitime yönelik tutum ölçeğinin okul türüne göre istatistiksel açıdan anlamlı bir biçimde farklılaştığı görülmektedir ($F = .68$ $p = .00$). Levene testi sonucunda $sig. < .05$ olduğundan varyanslar homojen değildir. Grupların varyanslarının eşitliği sağlanamadığında Levene testinin anlamlılığı $p < 0,05$ olduğunda tercih edilebilecek testler Tamhane's T2, Dunnett's T3, Games-Howell, Dunnett's C dir (Can, 2018). Bu çalışmada varyansların homojen olmamasıyla birlikte gruplar arasındaki farklılıkların hangi okul türleri arasında farklılaştığını görebilmek için Post-Hoc testlerinden Games-Howell istatistikleri incelenmiştir. Okul türleri arasındaki farklılıklar Tablo 7'de verilmektedir.

Tablo 7.

Cinsel Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği Puanlarının Okul Türüne Göre Farklılaşmasına İlişkin Games-Howell Testi Sonuçları

Okul Türü	Okul Türü Grupları	Ortalama Farkları	Std. Hata	P	%95 Güven Aralığı	
					Alt Sınır	Üst Sınır
Anadolu Lisesi	Mesleki ve Teknik Lisesi	.24*	.06	.00	.10	.38
	Sosyal Bilimler Lisesi	.12	.06	.15	-.03	.28
Mesleki ve Teknik Lisesi	Anadolu Lisesi	-.24*	.06	.00	-.38	-.10
	Sosyal Bilimler Lisesi	-.11	.07	.23	-.29	.05
Sosyal Bilimler Lisesi	Anadolu Lisesi	-.12	.06	.15	-.28	.03
	Mesleki ve Teknik Lisesi	.11	.07	.23	-.05	.29

**p<.01

Tablo 7'deki bulgular incelendiğinde; Anadolu Lisesi öğrencilerinin cinsel eğitime yönelik tutumları ($M = .24^*$) ile Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi öğrencileri arasında olumlu yönde farklılık olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlardan yola çıkarak Anadolu Lisesi öğrencilerinin cinsel eğitime yönelik tutumları mesleki ve teknik anadolu Lisesi öğrencilerine göre daha olumlu olduğu görülmektedir. Cinsel eğitime ve cinsel sağlığa yönelik bilgilendirmelerin anadolu lisesi öğrencileri tarafından daha önemli ve gerekli görüldüğü tespit edilmiştir.

4.5. Kendini Gizleme Ölçeği Ortalama Puanlarının Okul Türüne Göre Tek Yönlü

Varyans Analizi Bulguları

Ergenlerin kendini gizleme ölçeği puanlarının okul türüne göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizi (Anova) yapılmış ve elde edilen analiz sonuçları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8.

Kendini Gizleme Ortalama Puanlarının Okul Türüne Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi Sonuçları

Değişkenler	Okul Türü	N	Levene İstatistiği	Sig.	Ort.	SS	F	P
KGÖ Ortalama	Anadolu Lisesi	145	3.29	0.03	2.41	.81	1.55	0.21
	Mesleki ve Teknik Lisesi	206			2.41	.98		
	Sosyal Bilimler Lisesi	134			2.57	.92		
	Toplam	485			2.46	.92		

sig.>.05 ise varyanslar homojendir.

Tablo 8’deki bulgular incelendiğinde; $p>.05$ olduğundan kendini gizleme ölçek puan ortalaması okul türüne göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($F=1.55$, $p=0.21$). Sonuç olarak Anadolu, Mesleki Teknik Anadolu ve Sosyal Bilimler Liselerinde öğrenim gören lise öğrencileri cinsellik ve cinsel eğitim konusuna ilgi duydukları için kendini gizleme açısından anlamlı bir farklılık göstermediği söylenebilir.

4.6. Kendini Gizleme Ölçeği Ortalama Puanlarının Sınıf Değişkenine Göre Tek Yönlü

Varyans Analizi Bulguları

Ergenlerin kendini gizleme puanlarının sınıf değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmış elde edilen analiz sonuçları Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9.

Kendini Gizleme Ortalama Puanlarının Sınıf Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi Sonuçları

Değişkenler	Sınıf Düzeyi	n	Levene İstatistiği	Sig.	Ort.	SS	F	P
KGÖ ORTALAMA	9	174			2.57	.93		
	10	168	3.33	.80	2.36	.90	4.25	.06
	11	73			2.22	.87		
	10	70			2.46	.92		

sig.>.05 ise varyanslar homojendir.

Tablo 9 incelendiğinde; $p>.05$ olduğu için kendini gizleme ölçek puan ortalaması sınıf düzeyi değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($F= 4.25$, $p=.06$). Lisede öğrenim gören ergen bireylerin cinsellik ve cinsel eğitimle ilgili bilgilendirmeye gereksinim duydukları ve öğrenmeye, araştırmaya yönelik isteklerinin yüksek olduğunu varsayarsak bu yaş grubunda kendini gizleme davranışının anlamlı farklılık göstermediği düşünülebilir.

4.7. Cinsel Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği Ortalama Puanlarının Sınıf Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları

Ergenlerin cinsel eğitime yönelik tutum ölçeği puanlarının sınıf değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizi (Anova) yapılmış ve elde edilen analiz sonuçları Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10.

Cinsel Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği Ortalama Puanlarının Sınıf Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi Sonuçları

Değişkenler	Sınıf	N	Levene İstatistiği	Sig.	Ort.	SS	F	P
	9	174			3.87	.62		
CEYTÖ	10	168			3.83	.69		
Ortalama	11	73	3.43	0.01	4.06	.43	2.67	0.04
	12	70			3.95	.55		
	Toplam	485			3.90	.61		

sig.>.05 ise varyanslar homojendir.

Tablo 10'daki bulgular incelendiğinde; $p < .05$ olduğundan cinsel eğitime yönelik tutum ölçeğinin sınıf değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir biçimde farklılaştığı görülmektedir ($F=2.67$, $p=0.04$). Levene testi sonucunda $sig. < .05$ olduğundan varyanslar homojen değildir. Varyansların homojen olmamasıyla birlikte gruplar arasındaki farklılıkların hangi sınıflar arasında farklılaştığını görebilmek için Post-Hoc testlerinden Games-Howell istatistikleri incelenmiştir. Sınıflar arasındaki farklılıklar Tablo 11'de verilmektedir.

Tablo 11.

Cinsel Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği Ortalama Puanlarının Sınıf Değişkenine Göre Farklaşmasına İlişkin Games Howell Testi Sonuçları

Sınıf düzeyi	Sınıf düzeyi	Ortalamalar		P	95% Güven Aralığı	
		Farkı	Std. Hata		Alt Sınır	Üst Sınır
9	10	.04	.07	.91	-.13	.23
	11	-.18*	.06	.04	-.36	-.00
	12	-.07	.08	.77	-.29	.13
10	9	-.04	.07	.91	-.23	.13
	11	-.23*	.07	.01	-.42	-.04
	12	-.12	.08	.45	-.34	.09
11	9	.18*	.06	.04	.00	.36
	10	.23*	.07	.01	.04	.42
	12	.10	.08	.58	-.11	.32
12	9	.07	.08	.77	-.13	.29
	10	.12	.08	.45	-.09	.34
	11	-.10	.08	.58	-.32	.11

*p<.05, ** p<.01

Tablo 11'deki bulgular incelendiğinde; 9. (M=-.18) ve 10. (-.23) sınıf öğrencilerinin, cinsel eğitime yönelik tutumlarının 11. (.23) sınıf öğrencilerine göre daha olumsuz olduğu görülmektedir. Başka bir ifadeyle 11. sınıf öğrencileri cinsel eğitimin yararlarına ve cinsel sağlığa ilişkin bilgilendirmeleri daha faydalı ve gerekli görmektedir. 12. sınıf öğrencilerinin ise cinsel eğitime yönelik tutumları anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Sonuçlardan hareketle 12. sınıf öğrencilerinin bu dönemde üniversite sınav stresi ve kaygısı olduğundan

cinsellik ve cinsel konulara ilgilerinin ve araştırmaya yönelik motivasyonlarının yeteri kadar yüksek olmadığı düşünülebilir.

Tablo 12.

Cinsel Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği ve Alt Puanları ile Kendini Gizleme Ölçek Puanları Arasındaki Korelasyon Sonuçları

Değişkenler		KGÖ
	<i>R</i>	.10*
CEYTÖ ortalama	<i>P</i>	.01
	<i>N</i>	485
	<i>R</i>	.08
Cinsel Sağlık Ortalama	<i>P</i>	.05
	<i>N</i>	485
Cinsel Eğitim Ortalama	<i>R</i>	.10*
	<i>P</i>	.02
	<i>n</i>	485

* $p < .05$, ** $p < .01$

Tablo 12'deki bulgular incelendiğinde; cinsel eğitime yönelik tutum ölçeğinin ortalama puanı ile kendini gizleme ortalama puanı arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=.10$, $p>.05$). Ayrıca CEYTÖ' nün cinsel eğitimin yararlarına ilişkin alt boyut puanı ile KGÖ' nün ortalama puanı arasında yine pozitif yönde ve düşük düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=0.10$, $p<.05$). Elde edilen sonuçlara göre kendini gizleme davranışı olan ergenlerin cinsellikle ilgili daha az bilgiye sahip oldukları için, aynı zamanda da daha az paylaşımda buldukları düşünülebilir.

5. Bölüm

Tartışma ve Yorum

Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilmiş bulgular alt başlıklar şeklinde sunulmuş ve tartışılmıştır. Daha sonra ise bulgulardan yola çıkılarak araştırmacı ve uygulamacılara öneriler sunulmuştur.

5.1. Çalışma Grubunun Cinsel Eğitime Yönelik Tutumları ile Kendini Gizleme

Durumları Ölçek Puanlarının Cinsiyete Göre Farklaşım Farklaşmamasına İlişkin

Tartışma

Çalışma sonucunda elde edilen bu bulgulara göre erkek lise öğrencilerinin cinsel eğitimin yararlarına ilişkin görüşleri ortalama puanları kız öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bununla ilgili yapılmış çalışmalara bakıldığında Başgül (1997) tarafından yapılan çalışma sonucunda erkek öğrencilerin kız öğrencilere nazaran cinsellik konusunda bilgilenmeye gereksinim duydukları için konuyla ilgili daha çok araştırma yaptıkları veya arkadaş çevresi vasıtasıyla bilgilendirildikleri görülmektedir. Bununla birlikte kızların kendisini gizleme davranışı sergilemesinin sebepleri arasında kişisel olarak yardıma ihtiyaç duyduğunu erkeklere göre daha fazla fark etmesi bulunmaktadır (Ang, Lim, Tan ve Yau, 2004; Johnson, 2001). Konuyla ilgili yabancı literatür incelendiğinde Buston, White ve Hart (2002) tarafından kızlara yönelik yapılan çalışmada kız öğrencilerin karşı cinsten olan öğrencilerin yanında cinsel konularda konuşmaktan çekindikleri, aynı zamanda da erkek öğrencilerin uygunsuz ve saygısız şakalar, davranışları nedeniyle soru sormaktan utandıkları belirlenmiştir. Cinsellik konusu toplum tarafından tabu olarak görüldüğü için kızların bu konuları konuşmaya çekinmesi, kendini iyi ifade edememesi ve sonuç olarak yeterli düzeyde bilgiye sahip olmaması kendilerini geri çekmelerine sebep olan etkenler arasında görülmektedir.

Kendini gizleme cinsete göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Kahn ve Hessling (2001) tarafından yapılan çalışmada da kendini gizleme davranışının daha şüpheli ve endişeli kişilik özellikleri ile ilişkili olduğu öngörüldüğünde, kendini gizleme düzeyi yüksek olan kişilerin başkalarının olumsuz tepkilerine neden olduğu düşündükleri bilgilerini saklama eğilimde buldukları, bundan kaynaklı da yardım aramaya yönelik olumsuz tutumlar sergiledikleri söylenmektedir. Erkeklerin kendini gizleme davranışı ise kendilerini aktarmada daha fazla zorluk yaşamalarıyla ve bir problemin varlığını zor kabul etmeleriyle açıklanabilir (Levant, 1990).

Bu çalışmada da bireylerin başkalarının olumsuz tepkisine yol açacağını düşündükleri, özellikle araştırmanın konusunun toplum tarafından tabu olarak görülmesi açısından bilgilerini gizleme eğiliminde oldukları söylenebilir.

5.2. Çalışma Grubunun Cinsiyete Yönelik Tutumları ile Kendini Gizleme Durumları Ölçek Puanlarının Okul Türüne Göre Farklaşp Farklaşmamasına İlişkin Tartışma

Çalışma sonucunda Anadolu Lisesi öğrencilerinin cinsel eğitime yönelik tutumları ile Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi öğrencileri arasında olumlu yönde farklılık olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlardan yola çıkarak anadolu lisesi öğrencilerinin cinsel eğitime yönelik tutumları mesleki ve teknik anadolu lisesi öğrencilerine göre daha olumlu olduğu görülmektedir. Cinsel eğitime ve cinsel sağlığa yönelik bilgilendirmelerin anadolu lisesi öğrencileri tarafından daha önemli ve gerekli görüldüğü tespit edilmiştir. Anadolu lise türlerinde öğrenim gören öğrencilerin veli profili daha eğitilmiş kesim olduğu için cinsellik ve cinsel konularda çocuklarını bilgilendirmiş olduğu düşünülebilir.

Kendini gizleme okul türüne göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Özbay ve ark. (2011) tarafından yapılmış olan çalışma kapsamında, statü açısından düşük okul türlerinde öğrenim gören öğrencilerin kendini gizlemeye karşı olumlu tutum sergiledikleri görülmektedir. Üniversite öğrencilerinin okul türüne göre kendini gizleme karşı olumlu ve

olumsuz tutum puanları farkının hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Bonferroni testi yapılmıştır. Buradan elde edilen sonuçlara göre düşük ve ortaokul türleri düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin, yüksek sosyo-ekonomik düzeyde olan öğrencilerden yardım aramaya yönelik olarak daha fazla olumlu tutuma sahip olduklarını göstermektedir. Ayrıca yüksek seviyede okullarındaki öğrencilerin daha düşük düzeydeki öğrencilere göre daha negatif kendini gizleme etkilerinin oldukları görülmüştür.

5.3. Çalışma Grubunun Cinsel Eğitime Yönelik Tutumları ile Kendini Gizleme Durumları Ölçek Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Farklaşp Farklaşmamasına İlişkin Tartışma

Çalışma sonucunda elde edilmiş bulgulara göre 9. ve 10. sınıf öğrencilerinin, cinsel eğitime yönelik tutumlarının 11. sınıf öğrencilerine göre daha olumsuz olduğu görülmektedir. Başka bir ifadeyle 11. sınıf öğrencileri cinsel eğitimin yararlarına ve cinsel sağlığa ilişkin bilgilendirmeleri daha faydalı ve gerekli görmektedir. Kelly ve Mckillop (1996) tarafından yapılan çalışmada da, ket vurma kuramı açısından sır saklama ele alındığında, bireyin kendisini açmaması ya da duygularını gizlemesi bireyde fiziksel olarak yakınmalara neden olabilmektedir sonucuna ulaşılmış olup yine bu çalışmayla beraber sınıf seviyesinin herhangi bir farklılık göstermediği de ortaya konulmuştur. Elde edilen bulgular sonucundan yola çıkarak 9 ve 10. sınıf düzeyinde olan ergen bireylerin cinsel kimliği kabullenme, anne-babaya bağımlılıktan kurtulma, toplumsal yerini araştırma, bir mesleğe yönelme çabalarının gösterildiği süreçte cinsellik ve cinsellikle ilgili konularda daha az arayış içinde ve paylaşımda oldukları düşünülebilir. Buna nazaran 11. sınıf öğrencilerinin içinde bulunduğu dönemin özellikleri sebebiyle cinsellik içeren konulara ilgilerinin arttığı ve bunu farklı yollardan araştırmaya yönelik motivasyonlarının yüksek olduğu düşünülebilir. 12. sınıf öğrencilerinin ise bu dönemde üniversite sınavına giriş, sınav stresi, sınav kaygısı ve heyecanı yaşadıkları bir

süreçte bu konuyla ilgilenilmek için yeteri kadar zaman olmaması nedeni ile ikinci planda olduğu söylenebilir.

Bu çalışmada elde edilen bulgulara bakmak gerekirse kendini gizleme sınıf değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Bu çalışma lise grubu ile yapıldığını düşünerek ve ergenlik döneminde olan bireylerin olduğu dönemin özelliklerinden dolayı cinsellik ve cinsel konulara ilgisinin arttığını ve bu nedenle kendisi arkadaşları veya sosyal ağlar vasıtasıyla konuyla ilgili araştırmaya yönelik motivasyonlarının yüksek olduğu söylenilebilir. Bu durumda farklı kaynaklardan veya arkadaş çevresi vs. cinsellik hakkında bilgilenmeye yönelik araştırmalarda bulunması nedeniyle kendini gizleme davranışını ertelediği düşünülebilir.

Li, Shi, ve Dang (2014) ise yaptıkları bir çalışmada online iletişimin bireyin kendini gizleme durumunun az görüldüğü ve cinsel eğitimlerinde bu yönde verildiğinde böylece de kişinin sosyal öz yeterliğini düşüren kendini gizleme düzeyini etkilediği bulgusuna ulaşmışlardır.

5.4. Çalışma Grubunun Cinsel Eğitime Yönelik Tutumları ile Kendini Gizleme

Durumları Ölçek Puanlarının Korelasyon Analizine İlişkin Tartışma

Çalışma sonucunda elde edilen bulgulara göre değişkenler arasındaki ilişkilere bakıldığında cinsel eğitime yönelik tutum puanları ile kendini gizleme puanları arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu sonuçlardan hareketle kendini gizleme davranışı gösteren öğrenciler cinsellikle ilgili daha az bilgiye sahip oldukları için daha az paylaşımda buldukları görülmektedir. Bilgiye daha fazla gereksinim duyan öğrencilerin cinsel eğitime yönelik tutumları daha düşük olduğu belirlenmiştir.

Konuyla ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında Çakşak (2018) tarafından yapılan çalışmada cinsel eğitim ve cinsellikle ilgili konularda bilgilendirme yapılırken birçok ergenin utandığı ve kendini geri çekerek kendini gizleme davranışı sergilediği sonucunda varılmıştır.

Ayrıca Deniz ve Bakioğlu (2017) tarafından yapılan çalışmada da görüleceği üzere, çalışma grubunu 2013-2014 eğitim ğretim yılında orta ğretim düzeyinde öğrenimine devam eden 160 kız ve 65 erkek olmak üzere toplam 225 ergenin oluşturduğu çalışmada cinsel eğitime yönelik tutumlarıyla oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan ergenlerin 35'i dokuzuncu sınıf, 120'si onuncu sınıf ve 70'i on birinci sınıf düzeyindedir. Bu araştırma sonuca bakılırsa da literatür taramalarına uygun olarak; cinsel eğitime yönelik tutum leğinin ortalama puanı ile kendini gizleme ortalama puanı arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yine alışma içinde ayrıca CEYT' nn cinsel eğitimin yararlarına ilişkin alt boyut puanı ile KG' nn ortalama puanı arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur.

6. Bölüm

Sonuçlar ve Öneriler

Bu bölümde çalışma bulguları genel olarak özetlenmiş, daha sonra çalışma bulgularından yola çıkılarak uygulayıcılar ve araştırmacılar için öneriler sunulmuştur.

Bu çalışma, Bursa ilinde bulunan dört farklı lisede öğrenim görmekte olan öğrencilere yönelik görüşlerin yer aldığı 485 kişilik bir örneklem grubuyla gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın amacı; lise öğrencilerinin cinsel eğitime yönelik tutumları ve kendini gizleme durumları arasındaki ilişkileri incelemektir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, erkek öğrencilerinin cinsel eğitimin yararlarına ilişkin görüşleri kız öğrencilere oranla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda yalnızca cinsel eğitime yönelik tutum ölçeğinin cinsel eğitimin yararlarına ilişkin görüşler alt boyutunun cinsiyete göre istatistiksel açıdan anlamlı bir biçimde farklılaştığı görülmektedir.

Çalışmadan elde edilen sonuçlar okul türüne göre değerlendirildiğinde, Anadolu lisesi öğrencilerinin cinsel eğitime yönelik tutumları ile Mesleki ve Teknik Anadolu lisesi öğrencileri arasında olumlu yönde farklılık olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlardan yola çıkarak Anadolu lisesi öğrencilerinin cinsel eğitime yönelik tutumları Mesleki ve Teknik Anadolu lisesi öğrencilerine göre daha olumlu olduğu görülmektedir. Cinsel eğitime ve cinsel sağlığa yönelik bilgilendirmelerin Anadolu lisesi öğrencileri tarafından daha önemli ve gerekli görüldüğü tespit edilmiştir. Kendini gizleme durumlarına göre ise okul türleri istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Sonuç olarak Anadolu, Mesleki Teknik Anadolu ve Sosyal Bilimler liseleri arasında cinsel eğitim ve kendini gizleme arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Sınıf düzeyine göre elde edilen sonuçlara bakıldığında, 9. ve 10. sınıf öğrencilerinin, cinsel eğitime yönelik tutumlarının 11. sınıf öğrencilerine göre daha olumsuz olduğu görülmektedir. Sonuç itibarıyla 9. ve 10. sınıf öğrencilerinin cinsel

eğitime y6nelik bilgi eksikliğinin var olduğu g6r6lmektedir. Başka bir ifadeyle 11. sınıf 6đrencileri ise cinsel eğitimin yararlarına ve cinsel sağlığa ilişkin bilgilendirmeleri daha faydalı ve gerekli g6rmektedir. Ayrıca 12. sınıf 6đrencileri cinsel eğitime y6nelik tutumları anlamlı bir farklılık g6stermemiştir. Bu d6nemde 12. sınıf 6đrencileri sınav stresi ve kaygısı, 6niversite giriş sınavı heyecanı yaşadığı i7in cinsellik ve cinsel eğitimle ilgili konularda bilgi edinmeye ve araştırmaya istekli olmadıkları d6ř6n6lebilir. Kendini gizleme 6l7eği sınıf d6zeyi değişkenine g6re anlamlı bir farklılık g6stermemiştir.

Araştırmanın sonucunda 7alışma grubunun cinsel eğitime y6nelik tutumları ile kendini gizleme durumları arasında pozitif y6nde anlamlı d6zeyde bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca CEYT6 'n6n cinsel eğitimin yararlarına ilişkin alt boyut puanı ile KG6' n6n ortalama puanı arasında yine pozitif y6nde ve d6ř6k d6zeyde anlamlı ilişki bulunduğu g6zlemlenmiştir. Bu sonu7lardan hareketle 7alışma sonucuna bakıldığında 7alışma grubunun cinsel eğitime y6nelik tutumları ile kendini gizleme durumları 6l7ek puanlarının cinsiyete g6re, kendini gizleme durumlarını etkileyen 6nemli bir fakt6r olarak karşımıza 7ıkmaktadır.

6.1. Araştırmacılara Y6nelik 6neriler

Bu araştırmada lise 6đrencilerinin cinsel eğitime y6nelik tutum ve kendini gizleme durumları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırma 6nceden belirlenmiş olan Bursa ilinde bulunan d6rt farklı lise t6r6, d6rt farklı il7e ve d6rt farklı okul grubu 'nda 6đrenim g6rmekte olan 6đrencilerle y6r6t6lm6ştir. Bundan sonraki 7alışmalar farklı iller ve il7eler, farklı okul t6r6 ve farklı sınıf d6zeyleri ile beraber farklı 6rneklem grubu anne-baba, 6đretmenler ile y6r6t6lebilir.

2. Bu araştırma kapsamında cinsel eğitim ve kendini gizleme kavramı bağlaştırılarak arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bundan sonraki yapılacak 7alışmalarda ergenlerin cinsel eğitime y6nelik tutumları ile utanga7lık d6zeyleri, sır saklama, yalnızlık kavramları ile

bağlaştırılarak yapılabilir. Bu değişkenler bireylerin cinsel eğitime yönelik tutumu ile bağlaştırılarak daha ileri çalışmalar yapılabilir.

3. Ergen bireylerin içinde bulunduğu gelişim dönemine uygun olarak bundan sonraki çalışmalar ergenlik dönemine girecek olan veya girmiş bireylerin ebeveynleri veya öğretmenlerinin cinsel eğitim bilgi düzeylerini ölçmeye yönelik çalışmalar yürütülebilir.

4. Çalışma sonucunda Anadolu lisesinde öğrenim görmekte olan öğrencilerin cinsel eğitime yönelik tutumları daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bundan sonraki çalışmalar farklı okul statülerinde öğrenim gören öğrencilerin cinsel eğitime yönelik ve bu okullarda rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin cinsellik ve cinsel eğitim hakkında bilgilendirme konusunda ne düzeyde olduğunu araştırmaya yönelik çalışmalar yapılabilir.

6.2. Uygulamalara Yönelik Öneriler

Bu çalışma sonucunda lise öğrencilerinin cinsel eğitime yönelik tutumları ile kendini gizleme arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ergenlerin cinsel eğitime yönelik yeterli düzeyde bilgilerinin olmaması cinsellik ve cinsel eğitim konularında bilgilendirme zamanı kendini gizleme davranışı gösterdiğinin sonucuna varılabilir.

Bu sonuçlardan hareketle kendini gizleme davranışı gösteren öğrenciler cinsellikle ilgili daha az bilgiye sahip oldukları için, aynı zamanda daha az paylaşımda buldukları için cinsel eğitime yönelik yeterli düzeyde bilgi sahibi olmadıkları ve bu sebepten cinsel eğitime yönelik bilgi ihtiyaçlarının daha fazla olduğu söylenebilir. Bu hususta okul psikolojik danışmanları tarafından öğrencilere, velilere ve öğretmenlere cinsel eğitime yönelik bilgilendirici seminerler verilebilir. Ayrıca ergenlik döneminde olan bireylerin içinde bulunduğu özellikleri göz önünde bulundurarak bu dönemde fiziksel ve cinsel değişimler, yakın ilişkiler, sağlıklı cinsel bilgi kaynaklarını içeren kapsamlı bir cinsel eğitim oluşturulabilir. Ayrıca bu dönemde ebeveynler çocukları için cinsel bilgiyi verebilecek ilk kaynak olabilecekken, bu konuları çocukları ile konuşmaktan korkar ve kaçınırlar. Bunun sonucu

olarak cinsel konularla ilgili bilgilendirme zamanı iletişimi başlamakta kendine olan güvensizlik, anne baba ve ergen arasında en büyük engeller arasındadır. Bu hususta okul psikolojik danışmanları tarafından ailelere cinsel eğitimle ilgili bilgilendirme seminerleri ve psiko-eğitim programları düzenlenebilir. Literatüre taraması sonucunda online iletişim bireyin bireyin kendini gizleme durumunun az görüldüğü ve cinsel eğitimler de bu yönde verildiğinde böylece kişinin sosyal öz yeterliliğini düşüren kendini gizleme düzeyini etkilediği bulgusuna ulaşılmıştır. Bu hususta online platform oluşturularak ergen bireyler için cinsellik ve cinsel eğitim konuları ile ilgili uzaktan eğitim programları düzenlenebilir.

Kaynakça

- Ang, R. P., Lim, K. M., & Tan, A. (2004). Effects of gender and sex role orientation on help-seeking attitudes. *Current Psychology, Developmental, Learning, Social*, 23(3), 203-214.
- Arigo, D., & Smyth, J. M. (2012). The benefits of expressive writing on sleep difficulty and appearance concerns for college women. *Psychology & Health*, 27(2), 210-226.
- Armağan, A. (2013). Kimlik yapılarında değişim ve sanallaşan kimlik sunumları: öğrenciler üzerinde bir araştırma. *Akademik Bakış Dergisi*, 37, 1-20.
- Arslan, E.(2008) *Bağlanma stilleri açısından ergenlerde Erikson'un psikososyal gelişim dönemleri ve ego kimlik süreçlerinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Artan, İ. (2001). Cinsel eğitimde televizyonun rolü. *Eğitim ve Bilim*, 26(120), 50-54.
- Artan, İ. (2003). Engelli çocuk ve gençlerin cinsel eğitimi. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 4(39), 90-105.
- Atak, H.(2001). Kimlik gelişimi ve kimlik biçimlenmesi: kuramsal bir değerlendirme. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(1), 163-213.
- Aydın-Beşen, M. (2012).Cinsellik ve estetik. *Düzce Tıp Fakültesi Dergisi*, 16(1), 70-72.
- Aydoğan, Y. (2009). *Eğitim psikolojisi*,İstanbul: Kriter Yayınları.
- Babacan, A. (2000). *Kişilik kuramları*. İstanbul: Pegem Yayınları.
- Barrett, D. E. (1996). The three stages of adolescence. *The High School Journal*, 79(4), 333-339.
- Barry, D. T., & Mizrahi, T. C. (2005). Guarded self-disclosure predicts psychological distress

- and willingness to use psychological services among East Asian immigrants in the United States. *Journal of Nervous and Mental Disease*, 193, 535–539.
- Başgöl, F.U. (1997). *12-15 Yaş grubu ergenlerin cinsel eğitim konusundaki görüşleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bilgin, M. (2018). Bedensel ve devinsel gelişim. *Pegem Atıf İndeksi*, 57-81.
- Bleakley, A., Hennessey, M., & Fishbein, M.(2009). How sources of sexual information relate to adolescents' beliefs about sex. *American Journal of Health Behavior*, 33(1), 37-48.
- Bok, D. C. (1983). A flawed system of law practice and training. *Journal of Legal Education*, 33(4), 570-585.
- Bok, S. (1989). *Secrets: On the ethics of concealment and revelation*. New York: Vintage Books.
- Bozkur, B. & Gündoğdu, M.(2017). Ergenlerde utangaçlık, kendini gizleme ve sosyal medya tutumları ilişkisi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(37), 147-159.
- Bradley, SJ.& Zucker, KJ. (1997). Gender identity disorder: a review of the past 10 years. *J Am Acad Child and Adolesc Psychiatry*, 36(9), 872-880.
- Bulut, A., Nalbant, H., & Çokar, M. (2002). *Ergenlerin sağlık bilincinin geliştirilmesi projesi: Ergenler ve sağlık durum raporu*. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi.
- Bulut, A.(1998). Çocuklukta cinsel eğitim. *Türk Aile Hek Dergisi*, 2(2), 53-57.
- Buston K., White, D., & Hart, G. (2002). Inside the sex education classroom: The importance of context in engaging pupils. *Culture, Health & Sexuality*, 4(3), 317-335.

- BZA WHO.(2010). Standarts for sexuality education in Europe. Federal Centre for Health Education. Cologne.
- Can, A. (2018). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi*. Pegem Akademi. 6. Baskı, Ankara.
- Caughlin, J. P., & Vangelisti, A. L. (2009). Why pzeople conceal or reveal secrets: A multiple goals theory perspective. In T. D. Afifi & W. A. Afifi (Eds.), *Uncertainty, information management, and disclosure decisions: Theories and applications*, Routledge/Taylor & Francis Group.
- Çakşak, A.(2018). Ergenlerde cinsel eğitim. *Journal of Institute of Economic Development and Social Researches*, 4(11), 498-504.
- Çalışandemir, F., Bencik, S. & Artan, İ. (2008). Çocukların cinsel eğitimi: Geçmişten günümüze bir bakış. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 33(150). 15-27.
- Ceylan, Ş. & Çetin, A.(2015). Okulöncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların cinsel eğitimine ilişkin ebeveyn görüşlerinin incelenmesi. *H.Ü. Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2 (3), 41-59.
- CETAD, (2007). *Cinsel Eğitim, Tedavi ve Araştırma Derneği'nden "Cinsel Yaşam ve Sorunları"*, *Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Alanında Ulusal ve Yerel Medya Yoluyla Savunuculuk Projesi*, Bilgilendirme Dosyası 1.
- Christie, D, & Viner, R. (2005). ABC of adolescence : adolescent development. *Clinical Review*, 330(12), 301-304.
- Civil, B. & Yıldız, H. (2010). Erkek öğrencilerin cinsel deneyimleri ve toplumdaki cinsel tabulara yönelik görüşleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşierlik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 3(2), 58-64.

- Cramer, K. M. (1999). Psychological antecedents to help-seeking behavior: A reanalysis using path modelling structures. *Journal of Counseling Psychology*, 46(3) , 381-387.
- Çetin, H.& Çok, F. (2011). Anababaların ergen çocuklarını izlemeleri: Bir gözden geçirme. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 18(3), 224-234.
- Çelik, E. (2016).Suppression effect of social awareness in the relationship between self-concealment and life satisfaction. *Cogent Social Sciences*, 2, 1-10.
- Çok, F. (2003). *Ergenlerin cinsel eğitimi: Bir program denemesi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Darling-Fisher, C.S. & Leidy, N.K. (1988). Measuring eriksonian development in the adult: the modified erikson psychological stage inventory. *Psychological Reports*, 62, 747-754.
- Deniz, M. & Bakioglu, F. (2017). Ergenlerde sır saklamamanın duygusal özerklik, ahlaki olgunluk, yalnızlık, utangaçlık ve sosyal destek açısından incelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(3), 1118-1133.
- Deniz, M.& Çok, F. (2010). Kendini gizleme ölçeğinin ergenler için uyarlanması ve psikometrik nitelikleri . *Elementary Education Online*, 9(1), 424-432.
- Deniz, Ü. &Yıldız, R. (2018). Milli eğitim bakanlığı okul öncesi eğitim programında cinsel gelişim ve cinsel eğitim. *GEFAD Dergisi*, 38(2), 431-447.
- Dinçel, E.(2006). *Ergenlik dönem gelişimsel ödevleri ve psikolojik problemler*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji (Uygulamalı Psikoloji) Anabilim Dalı, Ankara.
- Doğan, U., & Çolak, T.S. (2016). Self-concealment, social network sites usage, social

- appearance anxiety lineliness of high school students: a model testing. *Journal of Education and Training Studies*, 4(6), 176-183.
- Durmuş, E. (2008). Yaratıcı drama ile bütünleştirilmiş grupla psikolojik danışmanın üniversite öğrencilerinin utangaçlık düzeylerine etkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 41(1), 93-114.
- Dye, C., & Dawn, M. U. (2006). Moderating effects of gender on alcohol use: Implications for condom use at first intercourse. *Journal of School Health*, 76(3), 111-116.
- Ellenberger, H. F. (1970). *The discovery of the unconscious: The history and evolution of dynamic psychiatry* 1, 280-281. New York: Basic Books.
- Erbil, N., Orak, E. & Bektaş, A. E. (2010). Anneler cinsel eğitim konusunda ne biliyor, kızlarına ne kadar cinsel eğitim veriyor?. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 365-383.
- Eroğlu, K. & Gölbaşı, Z. (2005). Cinsel eğitimde ebeveynlerin yeri: ne yapıyorlar? ne yaşıyorlar?. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 8(5), 12-21
- Esencan, T. Y., & Rathfisch, G. (2017). Psikoseksüel Gelişim Kuramının Kadın Hastalıkları ve Doğum Hemşireliği Alanına Yansımaları. *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 3(2), 68-82.
- Esen, E. (2016). Sağlıklı ergen gelişimini desteklemeye yönelik eğitim programlarının incelenmesi. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Dergisi*, 5(15), 265-291.
- Esen, E. & Siyez, D.M. (2017). Cinsel sağlık eğitimi programının 9.sınıf öğrencilerinin cinsel sağlık bilgi düzeyleri ve tutumlarına etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(3), 560-580.
- Eskin, M., Ertekin, K., Harlak, H., & Dereboy, Ç.(2008). Lise öğrencisi ergenlerde

- depresyonun yaygınlığı ve ilişkili olduğu etmenler. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 19(4), 382-389.
- Everett, B.G. (2013). Sexual orientation disparities in sexually transmitted infections: examining the intersection between sexual identity and sexual behavior. *Arch Sex Behav*, 42(2), 225-236.
- Farber, B. A. (2006). *Self-disclosure in psychotherapy*. NY: Guilford Press.
- Finkenauer, C., Engels, R. C. M. E. and Meeus, W. (2002). Keeping secrets from parents: Advantages and disadvantages of secrecy in adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*. 2, 123-136.
- Finkenauer, C., Kubacka, K. E., Engels, R. C., & Kerkhof, P. (2009). *Secrecy in close relationships: Investigating its intrapersonal and interpersonal effects*.
- Fridlander, A., Nazem, S., Fiske, A., Nadorff, M. R., & Smith, M. D. (2012). Self-concealment and suicidal behaviors. *Suicide and Life-Threatening Behavior*, 42(3), 332-340.
- Frinj, T. (2004). *Keeping secrets: Quantity, quality and consequences*. (Unpublished Doctoral Dissertation). Vrije University, Netherlands.
- Gilbert-Maroko, M. (2011). *Relationship between self-concealment and attitudes toward seeking voluntary counselling and testing among students: a case of Kenyatta University*. (Unpublished Master Thesis). Education Guidance and Counselling In The School of Education Kenyatta University, Kenya.
- Gölbaşı, Z. (2003). Sağlıklı gençlik ve toplum için bir adım: cinsel sağlık eğitimi. *Aile ve Toplum Dergisi*, 5(2), 1-8.
- Gölbaşı, Z. & Evcili, F. (2013). Hasta cinselliğinin değerlendirilmesi ve hemşirelik: engeller

- ve öneriler. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 16(3), 182-189.
- Gürsoy, E. & Gençalp, N.S.(2010). Cinsel sağlık eğitiminin önemi. *Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, 6(23), 2010.
- Güngör, A. (2001). Utangaçlık ölçeğinin geliştirilmesi geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(15), 17-22.
- Haboubi, N.H.J. & Lincoln, N. (2003). Views of health professionals on discussing sexual issues with patients. *Journal of Disability and Rehabilitation*, 25(6), 291-296.
- Haffner, DW. (1995). Facing Facts: sexual health for America's adolescents. *National Commission on Adolescent Sexual Health*, 36(433), 391-774.
- Haglund, K., &Fehring, R. (2010). The association of religiosity, sexual education and parental factors with risky sexual behaviors among adolescents and young adults. *Journal of Religion and Health*, 49(4), 460-472.
- Hamarta, E. & Demirbaş, E. (2009). Lise öğrencilerinin utangaçlık ve benlik saygılarının fonksiyonel olmayan tutumlar açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21, 240-247.
- Haynie, D. L., & Piquero, A. R.(2006). Pubertal development and physical victimization in adolescence. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 43(1). 3-35.
- Hazar, M. (2011). Sosyal medya bağımlılığı-bir alan çalışması. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 32, 151- 175.
- Hilton, G. L. S. (2007). Listening to the boys again: An exploration of what boys want to learn in sex education classes and howthey want to be taught. *Sex Education*, 7(2), 161- 174.

- Imber-Black, E., & Roberts, J. (1998). *Rituals for our times: Celebrating, healing, and changing our lives and our relationships*. Toronto: Jason Aronson.
- İncesu, C., Acar, A., Kazmirci, T., Bingöl, P., Kolaylı, Ş., İpek, V. & Özkan, F. (2006). *Gençlik ve cinsellik Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Araştırması. Bilgilendirme dosyası* İstanbul: CETAD Yayını.
- İsler, A., Beytut, D., Tas, F. & Conk, Z.(2009). A study on sexuality with the parent of adolescents with intellectual disability. *Sexuality and Disability, 27*, 229-237.
- James, W. (1902). The varieties of religious experience. *Nova York Longmans, Green.*[*Variedades da E. Religiosa, Editora Cultrix, São Paulo, 1991.*].
- Johnson, M. E. (2001). Influences of gender and sex role orientation on help-seeking attitudes. *The Journal of Psychology, 122*, 237-241.
- Kahn, J. H., & Hessling, R. M. (2001). Measuring the tendency to conceal versus disclose psychological distress. *Journal of Social and Clinical Psychology, 20*, 41-65
- Karaduman, S. (2010). Modernizmden postmodernizme kimliğin yapısal dönüşümü. *Journal of Yasar University, 17*(5), 2886-2899.
- Kaya, M., Sahanç, Ü., & Çelik, E. (2019). Sensation seeking, self-concealment as predictors of adolescents attitude toward violence in early adolescence. *International Journal of Society Researches, 10*(17), 1666-1684.
- Kawamura, K. Y., & Frost, R. O. (2004). Self-concealment as a mediator in the relationship between perfectionism and psychological distress. *Cognitive Therapy and Research, 28*, 183-191.
- Kelly, A. E., & Achter, J. A. (1995). Self-concealment and attitudes toward counseling in

- university students. *Journal of Counseling Psychology*, 42, 40-46.
- Kelly, A. E. and Mckillop, K. J. (1996). Consequences of revealing personal secrets. *Psychological Bulletin*, 20(3), 450–465.
- Kelly, A. E. (1999). Revealing personal secrets. *Current Directions in Psychological Science*, 8, 105–109.
- Kelly, A. E. (2002). *The psychology of secrets*. New York: Plenum Publishers.
- Kelly, J. B. (2007). Children's living arrangements following separation and divorce: Insights from empirical and clinical research. *Family process*, 46(1), 35-52.
- Kim, YH. (2003) .Correlation of mental health problems with psychological constructs in adolescence: final results from a 2-year study. *International Journal of Nursing Studies*, 40(2), 115-124.
- Kirby, D., Laris, B. A., & Rolleri, L. A. (2007). Sex and HIV education programs: Their impact on sexual behavior of young people throughout the world. *Journal of Adolescent Health*, 40(3), 206-217.
- Knudtson, L., & Coleman, H. L. (2008). Adolescent sexual health and development. İçinde H. L. K. Coleman ve C. J. Yeh (Ed.), *Handbook of School Counseling*, New York: Routledge.
- Koç, M. (2004). Gelişim psikolojisi açısından ergenlik dönemi ve özellikleri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(2), 231-256.
- Kohler, P. K., Manhart, L. E., ve Lafferty, W. E. (2008). Abstinence-only and comprehensive sex education and the initiation of sexual activity and teen pregnancy. *Journal of Adolescent Health*, 42(4), 344-351.

- Korkmaz-Çetin, S., Bildik, T., Erermiş, S., Demiral, N., Özbaran, B., Tamar, M., & Aydın, C. (2008). Erkek ergenlerde cinsel davranış ve cinsel bilgi kaynakları: sekiz yıl arayla değerlendirme. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 19(4), 390-397.
- Korkmaz-Çetin, S., Yektaş, Ç., Bildik, T., Dalkılıç, M., & Tamar, M. (2014). Ergenlerde cinsel kimlik ve yönelim sorunlarında değerlendirme ve izlem: dört kız olgu. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 21(1), 51-64.
- Kour- Toor, K. (2012). A study of the attitude of teachers, parents and adolescents towards sex education. *MIER Journal of Educational Studies, Trends & Practices*, 2(2),177-189.
- Kutlu, Ö. & Çok, F.(2002). Cinsel eğitim programına dayalı cinsel bilgi testinin geliştirilmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 27(132), 3-12.
- Kutlu, Ö.& Çok, F.(2010). *Ergenlerin cinsel eğitimi. Bir Program Denemesi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Langille, D., MacKinnon, D., Marshall, E., & Graham, J.(2001). So many bricks in the wall: young woman in Nova Scotia speak about barriers to school-based sexual health education. *Sex Education*, 1(3), 246-257.
- Larson, D. G.& Chastain R. L. (1990). Self-concealment: Conceptualization, measurement remeni and health implications. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 9(4), 439-455.
- Larson, R. W., Richards, M. H., Moneta, G., Holmbeck, G., & Duckett, E. (1996). Changes in adolescents' daily interactions with their families from ages 10 to 18: Disengagement and transformation. *Developmental Psychology*, 32, 744-754.

- Larson, D.K., Chastain, R.L., Hoyt, W.T., & Ayzenberg, R. (2015). Self-concealment: integrative review and working model, *Journal of Social and Clinical Psychology*, 34(8), 705-774.
- Levant, R. F. (1990). Psychological services designed for men: A psychoeducational approach. *Psychotherapy*, 27, 309-315.
- Liao, H. Y., Rounds, J., & Klein, A. G. (2005). A test of cramer's help-seeking model and acculturation effects with asian and asian-american college students. *Journal of Counseling Psychology*, 52, 400-411.
- Li, C., Shi, X., & Dang, J. (2014). Online communication and subjective well-being in Chinese college students: the mediating role of shyness and social self- efficacy. *Computers and Human Behavior*, 34(2014), 89-95.
- Magsamen-Conrad, K., BillotteVerhoff, C., &Greene, K. (2014). Technology addiction's contribution to mental wellbeing: the positive effect of online social capital. *Computers In Human Behavior*, 40, 23-30.
- Masuda, A., Anderson, P.L., & Sheehan, S.T. (2009). Mindfulness and mental health among African American collage students. *Complementary Health Practice Review*, 14, 115-127.
- Masuda, A. & Latzman, D. R. (2012). *Psychological flexibility and self- concealment as predictors of disordered eating symptoms*. Georgia State University Scholar Works. Psychology Faculty Publications Departmen of Psychology.
- Miller, B.C., Benson, B., & Galbraith, K.A. (2001). Family relationships and adolescent pregnanacy risk: a research synthesis. *Develepmental Review*, 21, 1-38.
- Moore, S. & Rosenthal, D. (2006). *Sexuality in adolescence current trends*. NY: Psychology Press. USA, NY.

- Noom, M., Dekovic, M., and Meeus, W. (2001). Conceptual analysis and measurement of adolescent autonomy. *Journal of Youth and Adolescence*, 30(5), 577-595.
- Nucci, L. P. (1981). The development of personal concepts: A domain distinct from moral or societal concepts. *Child Development*, 52, 114–121.
- Olsson, C. A., Bond, L., Burns, J. M., Vella- Brodrick, D.A., & Sawyer, S.M.(2003). Adolescent resilience: a concept analys. *Journal of Adolescence*, 26, 1-11.
- Onur, B. (1995). *Gelişim psikolojisi*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Orwin, G. H. (1995). *Understading the adolescent*. Washington: American Psychiatric Press.
- Özaydınlık, K. (2014). Toplumsal cinsiyet temelinde Türkiye’ de kadın ve eğitimi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 14(33), 93-112.
- Özbay, Y.& Palancı. M. (2011). Üstün yetenekli çocuk ve ergenlerin psikososyal özellikleri. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22, 89-108.
- Özbay, Y., Terzi, Ş., Erkan, S., & Çankaya, Z. C. (2011). Üniversite öğrencilerinin profesyonel yardım arama tutumları, cinsiyet rolleri ve kendini saklama düzeyleri. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(4), 59-71.
- Özdemir, Y. & Çok. F. (2011). Ergenlikte özerklik gelişimi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(36), 152-164.
- Özdemir, O., Özdemir, P.G., Kadak, M.T., & Nasıroğlu, S. (2012). Kişilik gelişimi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(4), 566-589.
- Parlaz, E. A., Tekgül, N., Karademirci, E. & Öngel, K. (2012). Ergenlik dönemi: fiziksel büyüme, psikolojik ve sosyal gelişim süreci. *Turkish Family Physician*, 3(4), 10-16.
- Pennebaker, J. W. (1989). Confession, Inhibition, and Disease. In L. Berkowitz (Ed.)

Advances in Experimental Social Psychology, New York: Academic Press.

Pennebaker, J. W., & Chung, C. K. (2011). Expressive writing: Connections to physical and mental health. *Oxford handbook of health psychology*, 417-437.

Piaget, J. (1964). Cognitive development in children: Piaget development and learning. *Journal of Research and Science Teaching*, 22, 176-186.

Potoczniak, D. J., Aldea, M. A., & DeBlaere, C. (2007). Ego identity, social anxiety, social support, and self-concealment in lesbian, gay, and bisexual individuals. *Journal of Counseling Psychology*, 54(4), 447.

Quercia, DB LasCasas., JP Pesce, D Stillwell., M Kosinski, V Almeida., & Crowcroft, J. (2012). Facebook and privacy: the balancing act of personality, gender, and relationship currency. *Proceedings of the Sixth International AAAI Conference on Weblogs and Social Media*, 306 -313.

Razali, N. M., & Wah, Y. B. (2011). Power comparisons of shapiro-wilk, kolmogorov-smirnov, liffiefors and anderson-darling test. *Journal of Statistical Modeling and Analytics*, 2(1), 21-33.

Reis, J. & Seidl, A. (1989). School administrators, parents, and sex education: a resolvable paradox. *Adolescence ; Roslyn Heights*, 24(95), 639-645.

Richardson, M.F., Meredith, W., & Abbot, D.A. (1993). Sex-typed role in male sexual abuse survivors. *Journal of Family Violence*, 8(1), 89-100.

Sanderson, C. (2013). *Counselling skills for working with trauma: healing from child sexual abuse, sexual violence and domestic abuse*. London, UK. Jessica Kingsley Publishers.

- Sakallı- Gümüş, S. & Altınsoy, M. (2015). Hatay okullarında engellilerin cinsel eğitimi durum değerlendirmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi*, 6(2), 63-72.
- Santelli, J. S., Morrow, B., Anderson, J. E., & Duberstein, L. L. (2006). Contraceptive use and pregnancy risk among united states high school students 1991-2003. *Perspectives on Sexual and Reproductive Health*, 38(2), 106-111.
- Santrock, J. W. (2012). *Ergenlik. İçinde*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Saygılı, S. (2006). *Çocuklarda davranış bozuklukları*, İstanbul: Elit Kültür Yayınları.
- Set, T., Dağdeviren, N. ve Aktürk, Z. (2006). Ergenlerde cinsellik. *Genel Tıp Dergisi*, 16(3), 137-141.
- Siyez, E. & Siyez, D. M. (2007). Ergenlerin cinsel yaşam deneyimlerinin bazı psiko-sosyal değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Türk Üroloji Dergisi*, 33(1), 56-63.
- Smith, S.G. & Cook, S. L. (2008). Disclosing sexual assault to parents: the influence of parental messages about sex. *Violence Against Women*, 14(11), 1326-1348.
- Srivastava, P. & Kumar, P. (2017). A study of attitude of collage going students toward sex education in relation to their modernization. *Recent Educationa & Psychological Researches*, 3(6), 28-40.
- Standarts for Sexuality Education in Europe (2010). *A frame for policy makers, educational and healt authories and specialists*. Cologne: Federal Centre for Health Education.
- Stevens, R., Gilliard-Matthews, S., Dunaev, J., Todhunter-Reid, A., Brawner, B. & Stewart, J. (2017). "Social media use and sexual risk reduction behavior among minority youth: seeking safe sex information. *Nurs Res*, 66(5), 368-377.

- Strange, V., Forrest, S., & Oakley, A. (2003). Mixed or single sex education: How would people like their sex education and why?. *Gender and Education, 15*(2), 201-214.
- Tanner, J.M. (1981). Growth and maturation during adolescence. *Nutrition Review, 39*(2), 42-55.
- TAPV. (2011). *Cinsellik ve Cinsel Eğitim Programı*, İstanbul.
- T.C. Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü Türkiye Üreme Sağlığı Programı. (2009). *Gençlik Danışmanlık ve Hizmet Merkezleri CSÜS Eğitimi Modülü*, Ankara. Erişim: <http://sbu.saglik.gov.tr/Ekutuphane/Yayin/423>
- Tasker, F. & McCann, D. (1999). Affirming patterns of adolescent sexual identity: the challenge. *Journal of Family Therapy, 21*, 30-54.
- Terzi, Ş., Güngör, H. C. & Erdayı, G. S. (2010). Kendini saklama ölçeğinin uyarlanması: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 8*(3), 645-660.
- Tuğrul, B. & Artan, İ. (1994). *Cinsel gelişim kuramları ve cinsel eğitim, okul öncesi eğitimciler için el kitabı*. Ya-Pa Yayınları, İstanbul.
- incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 20*, 141-149.
- Turhan, O.N. (2015). *Ergenlerin cinsel eğitime yönelik tutumlarına ilişkin bir ölçek geliştirme çalışması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Turiel, E. (1983). *The development of social knowledge: Morality and Convention*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Uysal, A., Lin, H. L., & Knee, C. R. (2010). The role of need satisfaction in self-concealment and well-being. *Personality and Social Psychology Bulletin, 36*(2), 187-199.

- Uysal, A., Lin, H. L., Knee, C. R., & Bush, A. L. (2012). The association between self-concealment from one's partner and relationship well-being. *Personality and Social Psychology Bulletin, 38*(1), 39–51.
- Vrij, A., Nunkoosing, K., Paterson, B., Oosterwegel, A., & Soukara, S. (2002). Characteristics of secrets and the frequency, reasons and effects of secrets keeping and disclosure. *Journal of Community & Applied Social Psychology, 12*(1), 56-70.
- Yakut, H. İ. & Özgü, B.S. (2013). Sexual education in adolescent. *The Journal of Gyneology-Obstetrics and Neonatology, 10*(39), 1633-1635.
- Yavuzer, H.(1993). *Çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yazdani, S. & Sohrabi-Shegefti, N. (2019).The effectiveness of gender education on the gender identity of 7-11 year old children in Shiraz. *Biannual Journal of Applied Counselling, 8*(2), 93-108.
- Young Song, E., Pruitt, B. E., McNamara, J., & Colwell, B. (2000). A meta analysis examining effects school sexuality education programs on adolescents' sexual knowledge 1960-1997. *Journal of School Health, 70*(10), 413-417.
- Zhou, S., King, E. J., Gjorgiovska, J., Mihajlov, A., & Stojanovski, K.(2018). Self-concealment, discrimination and mental health in Macedonia: disparities experienced by sexual and gender minorities. *Global Public Health, 10*, 1-12.
- Ward, M., Doherty, D.T., & Moran, D. R. (2007). It's good to talk: distress disclosure and psychological wellbeing. *HRB Research Series 1 Improving people's health through research and information. Health Research Board*.
- Warner-Wilson, R.J. & Fitzharris, J.L.(2001). How can mothers and fathers become involved in the sexuality education of adolescents? *Journal of HIV/AIDS Prevention &*

Education for Adolescents & Children, 4(1), 49-59.

Wismeijer, A. & Assen. V. M. (2008). Do neuroticism and extraversion explain the negative
sociation between self- concealment and subjective well- being? *Personality and
Individual Differences, 45, 345-349*

EKLER

EK 1: Araştırma İzin Formu

Sayı : 86896125-605.01-E.493157

08.01.2019

Konu : Gülnare MUHTAROVA'nın Araştırma İzni

MÜDÜRLÜK MAKAMINA

İlgi : Milli Eğitim Bakanlığı'nın Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinleri konulu 22/08/2017 tarihli ve 2017/25 sayılı Genelgesi.

Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Enstitüsü RPD ABD yüksek lisans öğrencisi Gülnare MUHTAROVA'nın "Ergenlerin Cinsel Eğitime Yönelik Tutumları ve Kendini Gizleme Durumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu araştırma isteği Gülnare MUHTAROVA'nın 31/12/2018 tarihli ve 25337228 sayılı dilekçesi ile bildirilmiştir.

Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Enstitüsü RPD ABD yüksek lisans öğrencisi Gülnare MUHTAROVA'nın "Ergenlerin Cinsel Eğitime Yönelik Tutumları ve Kendini Gizleme Durumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu araştırmasını ilimiz Nilüfer, Yıldırım ve Osmangazi ilçelerindeki ekli listede belirtilen okullarda uygulama yapma isteği ilimizde oluşturulan "Araştırma Değerlendirme Komisyonu" tarafından incelenerek değerlendirilmiştir. Araştırma ile ilgili çalışmanın okul/kurumlardaki eğitim öğretim faaliyetleri aksatılmadan, araştırma formlarının aslı okul müdürlüklerince görülerek, gönüllülük esası ile okul müdürlüklerinin gözetim ve sorumluluğunda **ilgi Genelge çerçevesinde uygulanması ayrıca araştırma sonuçlarının Müdürlüğümüz ile paylaşılması** komisyonumuzca uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Ekrem KOZ
İl Milli Eğitim Müdür Yardımcısı

EK: Okul Listesi (1 Sayfa)

OLUR
08.01.2019

Sabahattin DÜLGER
İl Milli Eğitim Müdürü

EK 2: Kişisel Bilgi Formu

Değerli Katılımcı,

Araştırma kapsamında uygulanan ölçeklere vereceğiniz cevaplar sadece araştırma kapsamında bilimsel çalışmalar için kullanılacak ve gizli tutulacaktır. Bu ölçeklerden elde edilen veriler bireysel kimlik bilgileri paylaşılmadan değerlendirilecektir. Bu yüzden ölçeğin üzerine isminizi belirtmemeniz gerekmektedir. Araştırmanın doğru sonuçlar verebilmesi için ölçeklerdeki maddeleri doğru ve samimi bir şekilde yanıtlayınız. Hiçbir soruyu boş bırakmayınız. Araştırmaya olan katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

1. Cinsiyet: K () E ()

2. Sınıf Düzeyi: 9 () 10 () 11 () 12 ()

3. Okul Türü: Fen Lisesi () Anadolu Lisesi () Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi

EK 3: Cinsel Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği

CEYTÖ (Size en uygun gelen seçeneğe “X” işareti koyunuz.)	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1. Gençler öğretmenleri ile cinsellik hakkında rahat konuşabilmelidir.	1	2	3	4	5
2. Cinsel eğitim almış gençler, ergenlik dönemini daha sağlıklı yaşarlar.	1	2	3	4	5
3. Cinsel sağlık ile ilgili sorunlarımı arkadaşlarımla paylaşabilirim.	1	2	3	4	5
4. Okullarda, öğrencilerin cinsel sağlıkları ile ilgili sorunlarını konuşabileceği uzmanlar bulunmalıdır.	1	2	3	4	5
5. Gençlerin cinsel eğitim almasını uygun bulmuyorum.	1	2	3	4	5
6. Cinsel eğitim öğrenciler ergenlik dönemine girmeden verilmelidir.	1	2	3	4	5
7. Öğrencilere karşı cinsin bedenindeki gelişimler hakkında bilgi verilmesinin faydalı olacağını düşünüyorum.	1	2	3	4	5
8. Cinsel eğitim, bireylerin muhtemel cinsel sorunlar karşısında daha güvenli ve yeterli hale gelmesine yardımcı olur.	1	2	3	4	5
9. Cinsel eğitim, cinsellikle ilgili korkuların giderilmesini sağlar.	1	2	3	4	5
10. Cinsel eğitim, cinsel yolla bulaşan hastalıklarla mücadelede önemli bir rol oynar.	1	2	3	4	5
11. Cinsel eğitim, bireylerin güvenilir olmayan kaynaklardan aldıkları bilgilerin etkisinde kalmamalarını sağlar.	1	2	3	4	5
12. Toplumdaki her bireyin cinsel eğitime ihtiyacı olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
13. Cinsel eğitim almak bireyleri sağlıklı evlilik hayatına hazırlar.	1	2	3	4	5
14. Cinsel eğitim, bireyin bedeni ve cinselliği ile ilgili korkularının giderilmesini sağlar.	1	2	3	4	5
15. Cinsel eğitim medeni bir toplum olma yolunda önemli bir adımdır.	1	2	3	4	5

EK 4: Kendini Gizleme Ölçeği

KGÖ (Size en uygun gelen seçeneğe “X” işareti koyunuz.)	Bana hiç uygun değil	Bana uygun değil	Kararsızım	Bana uygun	Bana tamamen
1. Hiç kimseyle paylaşmadığım önemli bir sırrım var.	1	2	3	4	5
2. Arkadaşlarımla bütün sırlarımı paylaştıysam beni daha az severlerdi.	1	2	3	4	5
3. Benimle ilgili yalnızca kendime sakladığım pek çok konu var.	1	2	3	4	5
4. Bazı sırlarım bana gerçekten acı veriyor.	1	2	3	4	5
5. Bana kötü bir şey olduğunda bu konuyu kendime saklama eğilimindeyim.	1	2	3	4	5
6. Sık sık ortaya çıkmasını istemediğim şeyleri ortaya çıkaracağımdan korkarım.	1	2	3	4	5
7. Bir sırrı biriyle paylaşmak genellikle geri teper ve sırrı söylememiş olmayı isterim.	1	2	3	4	5
8. Bana sorulduğunda yalan söyleyebileceğim çok özel bir sırrım var.	1	2	3	4	5
9. Sırlarım başkalarıyla paylaşılmayacak kadar utandırıcıdır.	1	2	3	4	5
10. Kendimle ilgili hiç kimseyle paylaşmadığım olumsuz düşüncelerim var.	1	2	3	4	5

ÖZGEÇMİŞ

Doğum Yeri ve Yılı : Azerbaycan- 1996

Öğrenim Gördüğü Kurumlar:	Başlama Yılı	Bitirme Yılı	Kurum Adı
Yüksek Lisans:	2017	2020	Bursa Uludağ Üniv
Lisans:	2013	2017	Bakü Devlet Üniv

Bildiği Yabancı Diller ve Düzeyi: İngilizce C1

Çalıştığı Kurumlar:

Üye Olduğu Bilimsel ve Mesleki Topluluklar: Genç Psikologlar Birliği (Bakü)

Yayımlar:

Mukhtarova, G. Lise Öğrencilerinin Kendini Gizleme Davranışı ile İnternet Kimliği ve Kaygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. 21. Uluslararası Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi. Antalya/Türkiye 2019.

Mukhtarova, G. Türkiye’de Eğitim Alan Yabnacı Uyruklu Öğrencilerin Karşılaştığı ve Yaşadıkları Psikolojik Sorunlar. 5. Uluslararası Öğrenci Dernekler Federasyonu Sempozyumu. Edirne/ Türkiye 2019.

05/03/2020

Gulnara MUKHTAROVA